

**Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Факультет аграрної економіки та менеджменту
Кафедра обліку та економіко-правового забезпечення агропромислового
бізнесу**

МАТВІЄВИЧ Ольга Миколаївна

**Методика формування і аналіз показників фінансової звітності
підприємства.**

Methods of drafting and analysis of the enterprise financial statements.

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Освітньо-професійна програма «Облік і правове забезпечення
агропромислового бізнесу»

Випускна кваліфікаційна робота за освітнім ступенем «магістр»

Виконала студентка групи
ОПЗзм – 21 О.М. Матвієвич

Науковий керівник:
к.е.н., доцент І.В. Спільник

Допущено до захисту

« ___ » _____ 2019 р.

Завідувач кафедри

_____ Р.Ф. Бруханський

Тернопіль – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1. Сутність та значимість фінансової звітності в інформаційному забезпеченні зовнішніх і внутрішніх її користувачів.....	6
1.2. Склад, якісні характеристики фінансової звітності та загальні принципи її формування.....	13
1.3. Розкриття інформації та порядок подання фінансової звітності.....	23
Висновки до розділу 1.....	30
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ПОЛІПШЕННЯ ЇЇ ЗМІСТУ.....	31
2.1. Бухгалтерський баланс, його будова та зміст статей.....	31
2.2. Звіт про фінансові результати та його структура.....	40
2.3. Методика складання Звіту про рух грошових коштів.....	46
2.4. Розкриття інформації у Звіті про власний капітал підприємства.....	50
2.5. Примітки до фінансової звітності та порядок їх формування.....	53
Висновки до розділу 2.....	57
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТзОВ СП ім. ВОЛОВІКОВА ТА НАПРЯМКИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ.....	58
3.1. Значимість, завдання та джерела аналізу фінансової звітності.....	58
3.2. Аналіз фінансового стану підприємства.....	61
3.3. Аналіз фінансових результатів і рентабельності діяльності.....	72
3.4. Аналіз руху грошових коштів та змін у власному капіталі підприємства.....	79
Висновки до розділу 3.....	85
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	90
ДОДАТКИ.....	98

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах ринкової економіки бухгалтерська (фінансова) звітність господарюючих суб'єктів є основним засобом комунікації і найважливішим елементом інформаційного забезпечення фінансового аналізу, який здійснюється внутрішніми та зовнішніми його користувачами. Адже усі найважливіші аспекти діяльності знаходять свій концентрований вираз у фінансовій звітності.

Грунтуючись на даних бухгалтерського обліку, як системи суцільного, безперервного та документального оформлення господарських процесів, впорядкованого узагальнення інформації про стан майна, власного капіталу і зобов'язань підприємства, звітність відображає і дає змогу оцінювати фінансовий стан, прогнозувати напрями підвищення ефективності діяльності підприємств і сприяє виробленню й прийняттю необхідних управлінських рішень.

Управління будь-яким підприємством вимагає систематичної інформації про здійснювані господарські процеси, їх характер і обсяг, про наявність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, їх використання, про фінансові результати діяльності. Така звітність має велике значення, оскільки використовується не тільки для економічного аналізу діяльності окремого підприємства з метою одержання інформації, а й для узагальнення результатів в масштабі галузей і народного господарства в цілому [11].

Ступінь розробленості проблеми Вагомий внесок у вироблення теоретичних і практичних положень формування фінансової звітності та її аналізу зробили вчені-економісти: Л.А. Бернстайн, І.О. Бланк, С.Ф. Голов, Л.М. Кіндрацька, Г.Г. Кірейцев, В.В. Ковалев, Я.Д. Крупка, А.М. Кузьмінський, Ю.Я. Литвин, В.Т. Лінник, Є.В. Мних, А.В. Озеран, В.М. Пархоменко, Г.В. Савицька, К. Уолш, Э. Хелферт, Р. Холт, П.Я. Хомин, М.Г. Чумаченко та багато інших. Разом з тим, слід відзначити, що існуюча система звітності не вповні відображає економічні умови та особливості діяльності

товаровиробників. Саме тому актуалізуються подальші дослідження методичних аспектів формування та аналізу фінансової звітності підприємств. Це в свою чергу й зумовило вибір теми випускового кваліфікаційного дослідження.

Метою роботи є дослідження концептуальних основ методики формування фінансової звітності й аналізу її показників, а також пошук напрямків поліпшення фінансового стану підприємства за результатами його проведення.

Для досягнення поставленої мети визначено та вирішено такі **завдання**:

- 1) дослідження сутності та значимості фінансової звітності в інформаційному забезпеченні зовнішніх та внутрішніх її користувачів;
- 2) висвітлення складу, якісних характеристик та загальних принципів формування фінансової звітності;
- 3) виклад порядку розкриття інформації та подання фінансової звітності;
- 4) розгляд та критична оцінка методологічних основ формування окремих форм фінансової звітності, напрямків їх удосконалення з метою покращення інформаційної цінності для користувачів;
- 5) розкриття методики аналізу діяльності підприємства за даними фінансової звітності на прикладі конкретного підприємства та вироблення напрямків його удосконалення.

Предметом дослідження визначено теоретичні і прикладні аспекти формування і аналізу показників фінансової звітності підприємства.

Об'єктом дослідження є діяльність Товариства з обмеженою відповідальністю сільськогосподарське підприємство ім. Воловікова, відображена у показниках фінансової звітності.

Методологією дослідження є комплексне системне вивчення проблеми на основі діалектичного підходу з використанням загально наукових (спостереження, порівняння, формалізація, моделювання, індукція, дедукція,

аналіз, синтез, історичний та логічний підхід), облікових, статистичних, аналітичних, та інших спеціальних прийомів для оцінки показників фінансово-господарської діяльності.

Інформаційною базою дослідження є законодавчо-нормативна база щодо формування та аналізу фінансової звітності підприємства; підручники; монографії; автореферати дисертаційних робіт; статті вітчизняних і зарубіжних учених з питань теорії та методології формування фінансової звітності та її аналізу, опубліковані в періодичних фахових виданнях і збірниках наукових праць; матеріали науково-практичних конференцій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у систематизації та узагальненні виявлених аспектів і проблемних питань формування фінансової звітності та її аналізу в сучасних умовах господарювання.

Практична цінність роботи: отримані результати дослідження повинні забезпечити поліпшення достовірності та аналітичності інформації, що відображається у фінансовій звітності, сприяти підвищенню ефективності фінансового управління підприємством.

Апробація результатів дослідження. Окремі результати проведеного дослідження апробовано у формі наукової публікації «Аналіз в управлінні фінансовим станом підприємства» в збірнику матеріалів науково-практичної конференції «Вектори розвитку науки і бізнесу в глобальному середовищі: тренди та перспективи». (м. Тернопіль, 7 листопада 2019 р.), ТНЕУ, 2019. С. 372-374; та прийнято до впровадження в ТзОВ ім. Воловікова, що підтверджується відповідною довідкою.

Обсяг і структура роботи. Випускова кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Обсяг основного змісту роботи складає 89 сторінок. Робота містить 13 рисунків, 26 таблиць, 18 додатків. Список використаних джерел нараховує 99 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та значимість фінансові звітності в інформаційному забезпеченні зовнішніх і внутрішніх її користувачів

Виникнення звітності в процесі еволюції обліку було зумовлене тим, що поточний бухгалтерський облік для управління і контролю містить розрізнену інформацію. Для визначення результатів господарської діяльності за звітний період (місяць, квартал, рік) дані поточного обліку потрібно узагальнити в певній системі показників. Це досягається складанням звітності, яка є завершальним етапом фінансового обліку. Звітні показники формуються на основі даних синтетичного і аналітичного обліку, відповідним чином узагальнених та згрупованих.

Таким чином, звітність, як важливий елемент методу бухгалтерського обліку (що є обов'язковим видом обліку, який ведеться кожним підприємством), є системою узагальнених і взаємопов'язаних економічних показників за даними поточного обліку, які характеризують результати господарської діяльності підприємств і організацій за звітний період.

Фінансову звітність правомірно розглядати як впорядковану взаємопов'язану сукупність елементів, що функціонують задля досягнення визначеної мети. З урахуванням системного підходу фінансова звітність, включає такі елементи як: мета фінансової звітності; користувачі фінансової звітності; якісні характеристики звітної фінансової інформації, принципи формування фінансової звітності; регулювання звітної фінансової інформації і методологія формування фінансової звітності.

Фінансові звіти є структурованим відображенням фінансового стану підприємства у результаті здійснюваних ним операцій. Тобто фінансова звітність є свідченням того, як керівництво підприємства розпоряджається авансованими у його діяльність фінансовими ресурсами.

Значення звітності полягає передусім у тому, що вона служить джерелом інформації про результати господарсько фінансової діяльності підприємства, а за її показниками здійснюють аналіз діяльності підприємства, оцінюють його фінансовий стан та отримують інформацію прогностування можливого подальшого розвитку ситуації для обґрунтування певних та/або планування цієї діяльності (Рисунок 1.1.).

Правові засади складання фінансової звітності в Україні визначають Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» №996 – XIV від 16.07.99 р.[48].

Згідно із ст. 1 вищезазначеного закону фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, та результати діяльності підприємства за звітний період. Даний нормативно-правовий акт до користувачів фінансової звітності відносить «фізичних або юридичних осіб, які потребують інформацію про діяльність підприємства для прийняття рішень» [48].

Однак докладніше напрямки надання фінансової звітності викладено у ст. 14 цього закону, в якій проводиться перелік зовнішніх користувачів звітності. Відповідно до цієї статті підприємства зобов'язані подавати квартальну та річну фінансову звітність органам, до сфери управління яких вони належать, трудовим колективам на їх вимогу, власникам (засновникам) відповідно до установчих документів; органам виконавчої влади та іншим користувачам фінансова звітність подається згідно із законодавством [48].

Вищезгадана ст. 14 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» встановлює також, що інформація, яка

міститься у фінансовій звітності підприємств, не становить комерційної таємниці, крім випадків, передбачених законодавством.

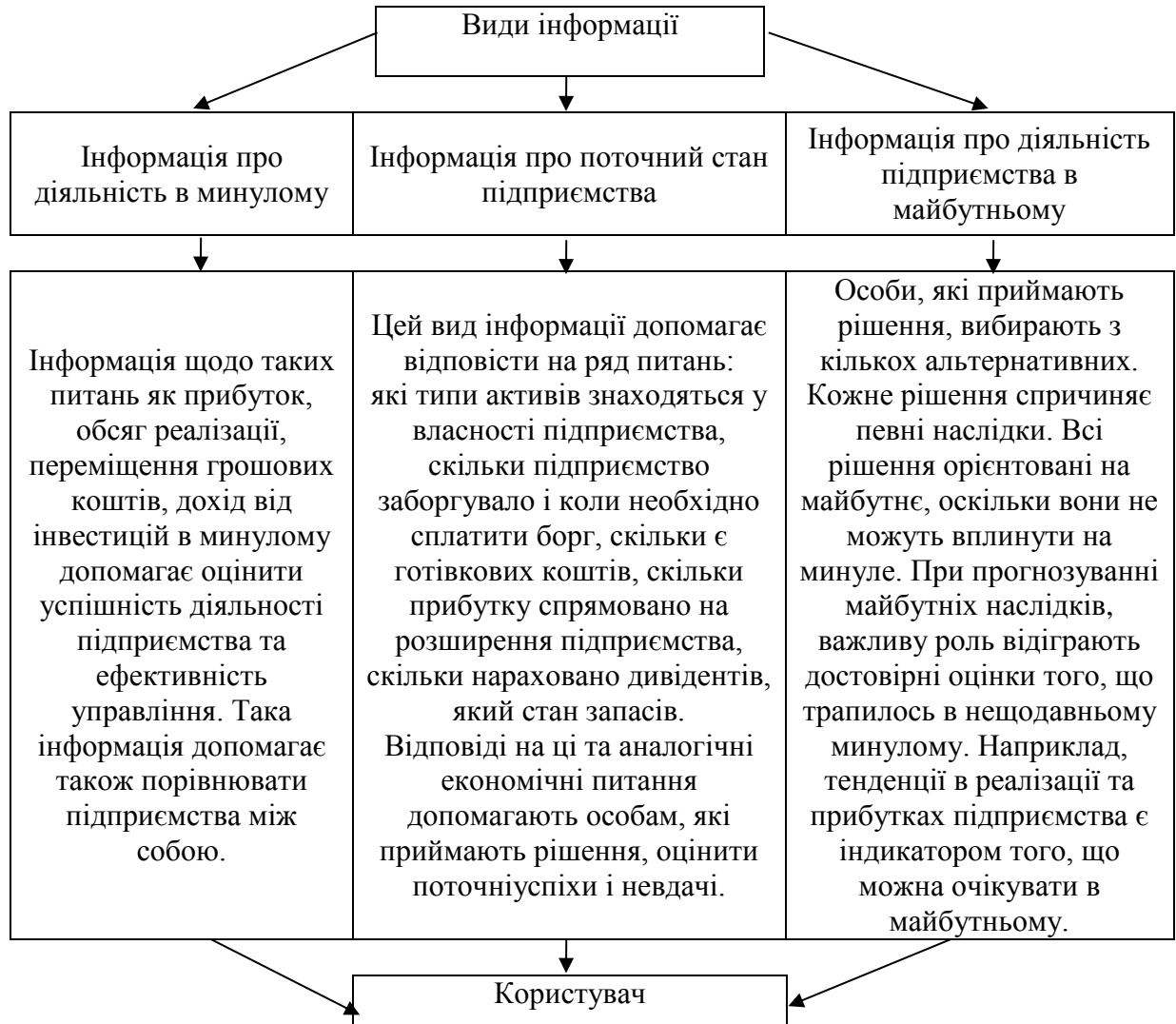

Рис. 1.1. Типи інформації, в яких зацікавлені користувачі фінансової звітності

Також ст. 14 даного Закону визначає публічність фінансової звітності. Відповідно до неї відкриті акціонерні товариства, підприємства-емітенти облігацій, банки, довірчі товариства, валютні та фондові біржі, інвестиційні фонди, інвестиційні компанії, кредитні спілки, недержавні пенсійні фонди, страхові компанії та інші фінансові установи зобов'язані не пізніше 1 червня наступного за звітним року оприлюднювати річну фінансову звітність та консолідовану звітність шляхом публікації у періодичних виданнях, або

розповсюдження її у вигляді окремих друкованих видань. У разі ж ліквідації підприємства ліквідаційна комісія складає ліквідаційний баланс та у випадках, передбачених законами, публікує його протягом 45 днів [48].

Бухгалтерська звітність, складена за результатами господарської діяльності підприємства, використовується як інформаційна база для оцінки його діяльності двома категоріями споживачів: самими підприємствами та цілим рядом зовнішніх користувачів, на адресу яких вона направляється (власники (керівні організації), фінансові органи, органи статистики, кредитні установи, інвестиційні та страхові компанії, тощо) (Таблиця 1.1.).

При цьому їхні інтереси можуть збігатися, але вимоги до складу та ступеня деталізації показників фінансової звітності, обсягу та змістового навантаження релевантної інформації суттєво відрізняються. Це визначає потребу у максимальному задоволенні інформаційних запитів користувачів фінансової звітності за умов доречної достатності інформації без порушення її достовірності та об'єктивності. Тому підприємство, розкриваючи у формах бухгалтерської фінансової звітності відомості про свій фінансовий та майновий стан, узагальнюючи у балансі всі активи і пасиви на певну дату за єдиними правилами, повинне забезпечити надання достовірної інформації для користувачів, що дозволить їм у свою чергу приймати відповідні рішення.

Важливість фінансової звітності як бази для оцінки фінансового стану підприємства обумовлюється й тим, що бухгалтерська інформація, яка згруповується та узагальнюється у фінансовій звітності, досягає 70% [83, с. 131] в економічній системі інформації підприємства і вона є у цілому точнішою, повнішою, доречнішою та достовірнішою від іншої інформації.

З інформаційної точки зору певні автори називають її елементом, компонентом інформаційного забезпечення процесу управління, важливим інформаційним ресурсом і основним первинним носієм облікової інформації, а також інформаційною моделлю та інформаційним продуктом, джерелом інформації [43, с.23].

Таблиця 1.1.

Інтереси та потреби користувачів фінансової звітності*

Користувачі звітності	Інтереси та потреби
Інвестори	Інвестори зацікавлені у примноженні вкладених коштів. Для цього потрібна інформація про стан та діяльність підприємства, а також інформація про майбутні проекти, вираженні у грошовому вимірнику.
Кредитори	Кредитори зацікавлені у інформації про фінансову стійкість і платоспроможність підприємства, оскільки на них покладаються ризики неповернення позикових фінансових ресурсів.
Власники	Інтерес власників зорієнтований на прибутковість діяльності підприємства, тому для них важливою є інформація про доходи, витрати та фінансові результати. Не менш важливою є інформація про рух грошових коштів.
Керівні органи	Керівним органам звітність необхідна для контролю за ходом функціонування підлеглої організації, аналізу їх фінансово-господарської діяльності, виявлення та усунення недоліків функціонування.
Менеджери підприємства	Головним інтересом є розвиток підприємства та підвищення рівня його прибутковості та фінансової стабільності. Звітність використовується для оцінки й аналізу фінансово-господарської діяльності, контролю за виконанням планів, вироблення стратегії функціонування, формування прогнозів, нових бізнес-планів, тощо.
Покупці та замовники	Окрім якісної продукції, товарів, робіт, послуг за прийнятні ціни, покупці зацікавлені у відстроченні терміну платежу, чим по-суті впливають на фінансовий стан та платоспроможність підприємства.
Постачальники та підрядники	Ці користувачі зацікавлені у інформації про платоспроможність підприємства та його фінансовий стан, оскільки від цього залежить отримання оплати за відвантажену продукцію, товари, надані послуги.
Працівники	Працівників підприємства цікавить в першу чергу заробітна плата, навіть якщо платоспроможність, ліквідність, прибутковість підприємства мають мінімальні значення. На жаль більшість працівників не можуть оцінити, та й не оцінюють показників фінансової звітності.
Суспільство (громадськість)	Для суспільства є корисною інформація про вплив, який справляє підприємство на економіку регіону, держави, екологію, культуру та суспільство загалом.
Державна фіскальна служба	Фінансові органи використовують звітність підприємств для контролю за своєчасністю і повнотою розрахунків за зобов'язаннями перед бюджетом. Податкові (фіскальні) органи зацікавлені у прибутковості діяльності підприємства, але в той же час їх інтереси діаметрально протилежні інтересам власників, оскільки головним їх інтересом є максимізація податкового навантаження для підприємства.
Органи державної статистики	Фінансова звітність разом із спеціально розробленими формами звітності служить для статистичного узагальнення даних для регулювання окремих секторів економіки країни.

Як вважає А.В. Озеран, за формою і змістом звітність повністю відповідає поняттю «інформаційний продукт», адже звітність, зокрема фінансова звітність, має вигляд документа, носія інформації, й орієнтована на реалізацію певного завдання, а саме – задоволення інформаційних потреб конкретних користувачів [43, с. 24].

Фінансову звітність позиціонують як визначальне джерело задоволення інформаційних потреб зовнішніх користувачів, особливо у прийнятті рішень, що мають характер « купівля / утримання / продаж», для оцінки майбутніх грошових потоків, стану ресурсів та зобов'язань підприємства, а також ефективності управління щодо використання ввірених йому ресурсів.

Водночас фінансову звітність необхідно розглядати як інформаційну базу фінансового менеджменту, котрий на її основі приймає рішення щодо обсягів і структури авансованого капіталу, типів фінансування, дивідендної політики, фінансового планування. Завдяки цьому, розвиток методології фінансової звітності зумовлений впливом фінансового менеджменту, інформаційні потреби якого вона повинна задовольняти.

Фінансова звітність має свої джерела, завдання та одержувачів (адресатів). При цьому одержувачами фінансової звітності є її суб'єкти, а джерелами формування виступають узагальнені показники бухгалтерського обліку та інші відомості про об'єкт (підприємство) (Рис.1.2).

Рис. 1.2. Об'єкт, завдання та суб'єкт фінансової звітності.

Окрім того, фінансова звітність повинна задовольняти потреби тих користувачів, які не можуть вимагати звітів, складених з урахуванням їхніх конкретних інформаційних потреб.

Доречно також виокремлювати поняття «фінансова звітність», як інформаційний продукт і як процес розкриття фінансової інформації про діяльність економічного суб'єкта з одного боку, і «фінансові звіти», як сукупність форм звітності, у яких наведено інформацію про діяльність суб'єкт господарювання у вартісному вимірі, та порядок формування якої визначено стандартами бухгалтерського обліку і фінансової звітності.

Отже, узагальнюючи розгляд ролі та значення фінансової звітності в інформаційному забезпеченні підприємства та зовнішніх користувачів, можна стверджувати, що відомості, які містяться у формах фінансової звітності, є основним джерелом даних, на основі яких користувачі такої звітності отримують змогу визначити показники фінансової діяльності та фінансового стану господарюючого суб'єкта. Саме така сервісна функція фінансової звітності набуває у сучасному постіндустріальному суспільстві інформаційних технологій провідного значення.

Фінансова звітність Товариства з обмеженою відповідальністю сільськогосподарське підприємство ім. Воловікова (*Додатки А – Н*) є інформаційною базою прийняття управлінських рішень керівництвом підприємства, а також подається зовнішнім користувачам: засновникам; кредитним (банкам) та фінансовим установам (Державній податковій інспекції); органам виконавчої влади (Міністерству аграрної політики і продовольства України, Департаменту агропромислового розвитку Рівненської облдержадміністрації, Відділу економічного розвитку, торгівлі, будівництва та інфраструктури Гоцманської райдержадміністрації); Головному управлінню регіональної статистики Рівненської області тощо.

1.2. Структура, якісні характеристики фінансової звітності та загальні принципи її формування

Оскільки ефективність прийняття рішень суб'єктами фінансової звітності залежить від оптимального масиву інформації, важливим напрямом дослідження є висвітлення складу і структури фінансової звітності, максимально адаптованих до потреб її користувачів.

Для всіх організацій діють єдині форми бухгалтерської звітності, ці форми і правила їх заповнення затверджуються законодавчо.

Мета, склад і принципи складання фінансової звітності підприємств та вимоги до визнання і розкриття її елементів визначаються Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 (НП(С)БО 1), норми якого застосовуються до фінансової звітності і консолідованої фінансової звітності юридичних осіб усіх форм власності (крім банків та бюджетних установ), які зобов'язані подавати фінансову звітність згідно із законодавством [55].

Відповідно п.1 частини II цього документа до складу річної фінансової звітності належать:

- Баланс (Звіту про фінансовий стан);
- Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід);
- Звіт про рух грошових коштів;
- Звіт про власний капітал;
- Примітки до фінансової звітності.

Для мікропідприємств, малих підприємств, непідприємницьких товариств і представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності, крім тих, що зобов'язані складати фінансову звітність за міжнародними стандартами, встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу та звіту про фінансові результати [48].

Склад річної фінансової звітності підприємства залежно від його розмірів і статусу наведено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Склад річної фінансової звітності підприємства

Підприємства	Складові				
	Баланс	Звіт про фінансові результати	Звіт про рух грошових коштів	Звіт про власний капітал	Примітки до фінансових звітів
Усі підприємства (крім бюджетних організацій, представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності та суб'єктів мікро- та малого підприємництва)	+	+	+	+	+
Суб'єкти мікро- та малого підприємництва, непідприємницькі товариства та представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності.	+	+	-	-	-

Підприємства, які складають звітність за НП(С)БО, складають також проміжну фінансову звітність, яка охоплює відповідний період (квартал, півріччя, дев'ять місяців), наростаючим підсумком з початку року у складі балансу та звіту про фінансові результати.

Окрім того, деякі підприємства фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність складають за міжнародними стандартами фінансової звітності. До них належать публічні акціонерні товариства, підприємства-емітенти, цінні папери яких допущені до торгів на фондових біржах або щодо цінних паперів яких здійснено публічну пропозицію, банки, страховики, кредитні спілки, суб'єкти господарювання, які провадять діяльність у видобувних галузях, підприємства, які відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» можуть бути віднесені

до великих підприємств, а також підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, означеними у п.2. Порядку подання фінансової звітності [60] та такі, що «прийняли таке рішення (закріплене в обліковій політиці) самостійно» [55].

Перелік форм річної фінансової звітності та мету їх складання наведено у таблиці 1.3.

Вищезгадані звітні форми надають користувачам звітності відомості про різні сторони діяльності організації. Водночас їм властивий як логічний, так і інформаційний взаємозв'язок. У сукупності звітні форми повністю і різносторонньо відображають діяльність організації за звітний період.

Таблиця 1.3

Форми річної фінансової звітності та мета їх складання

Форма звітності	Мета складання, зміст
Баланс	Метою складання балансу є надання користувачам повної правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату.
Звіт про фінансові результати	Метою складання звіту про фінансові результати є надання користувачам повної правдивої та неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки від діяльності підприємства за звітний період.
Звіт про рух грошових коштів	Метою складання звіту про рух грошових коштів є надання користувачам повної правдивої та неупередженої інформації про зміни, що відбулися у грошових коштах підприємства та їх еквівалентах за звітний період.
Звіт про власний капітал	Метою складання звіту про власний капітал є надання користувачам інформації про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду.
Примітки до річної фінансової звітності	Метою складання приміток до річної фінансової звітності є наведення сукупності показників і пояснень, яка забезпечує деталізацію і обґрунтування статей фінансових звітів, а також іншої інформації, розкриття якої передбачено відповідними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Незважаючи на те, що складові частини фінансових звітів взаємопов'язані, оскільки вони відображають різні аспекти одних і тих же ж операцій або інших подій, кожний звіт надає інформацію, яка відрізняється від інших, і жоден з них не може мати тільки одну мету або надавати всю інформацію, необхідну для певних потреб користувачів. Наприклад, Звіт про

фінансові результати надає неповну картину результатів діяльності підприємстві, якщо він розглядається окремо від інших форм звітності (Балансу, Звіту про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал).

Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень» № 2164-VIII від 05.10.2017 р. введено таксономію фінансової звітності, або склад статей і показників фінансової звітності та її елементів, які підлягають розкриттю [49].

Елементами фінансової звітності, окрім форм, є розділи, групи статей, статті.

Фінансові звіти відображають результати господарських операцій та інших подій, шляхом об'єднання їх в основні групи за економічними змістом.

Виділяють п'ять основних груп елементів фінансових звітів. До них належать: активи, власний капітал та зобов'язання (які, відображені в Балансі підприємства), а також доходи і витрати (пов'язані зі Звітом про фінансові результати).

У таблиці 1.4. наведемо перелік і розкриємо зміст найважливіших елементів фінансової звітності.

Фінансові звіти, які підприємство складає за результатами своєї діяльності, містять статті, склад і зміст яких визначаються відповідними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» стаття наводиться у фінансовій звітності, якщо вона відповідає таким критеріям:

- існує ймовірність надходження або вибуття майбутніх економічних вигод, пов'язаних з цією статтею;
- оцінка статті може бути достовірно визначена [55].

Підприємство може не наводити статті, за якими відсутня інформація до розкриття відповідно до п.4, ч. 2 НПСБО1.

Таблиця 1.4.

Групи елементів фінансових звітів

Назва звіту	Групи елементів звіту	Визначення
Баланс	Активи	Ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому.
	Зобов'язання	Заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди
	Власний капітал	Частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань
Звіт про фінансові результати	Доходи	Збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників)
	Витрати	Зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)

Відповідно до п. 6, ч.2 того ж документа до фінансової звітності включаються показники діяльності філій, представництв, виділень та інших відособлених підрозділів підприємства.

Звітним періодом для складання фінансової звітності відповідно до НП(С)БО 1 є календарний рік. Однак, також передбачено складання проміжної (місячна, квартальна) звітності наростаючим підсумкам з початку звітного року.

Баланс підприємства складається на кінець останнього дня звітного періоду.

Перший звітний період новоствореного підприємства може бути меншим за 12 місяців, але не може бути більшим за 15 місяців, а звітним періодом підприємства, що ліквідується, є період з початку року до моменту ліквідації [55].

Оскільки фінансова звітність є важливою передумовою ефективних бізнес-стосунків учасників ринкових відносин, то для того, щоб стати дієвим чинником ділового обігу, інформація, що міститься у ній, повинна відзначатися певними якісними характеристиками, та нести необхідне змістовне навантаження для її зацікавлених користувачів. Згідно НП(С)БО 1 якісними характеристиками фінансової звітності (табл. 1.5) є:

Таблиця 1.5

Якісні характеристики фінансової звітності

Характеристика	Зміст характеристики
Доходливість	Інформація, яка надається у фінансових звітах, повинна бути доходлива і розрахована на однозначне тлумачення її користувачами за умови, що вони мають достатні знання та зацікавлені у сприйнятті цієї інформації.
Доречність	Фінансова звітність повинна містити лише доречну інформацію, яка впливає на прийняття рішень користувачами, дає змогу вчасно оцінити минулі, теперішні та майбутні події, підтвердити та скоригувати їхні оцінки, зроблені у минулому.
Достовірність	Фінансова звітність повинна бути достовірною. Інформація, наведена у фінансовій звітності, є достовірною, якщо вона не містить помилок та перекручень, які здатні вплинути на рішення користувачів звітності.
Зіставність	Фінансова звітність повинна надавати можливість користувачам порівнювати: фінансові звіти підприємства за різні періоди; фінансові звіти різних підприємств. Передумови зіставності є наведення відповідної інформації попереднього періоду та розкриття інформації про облікову політику і її зміни.

Доходливість інформації, наведеної у фінансовій звітності, означає її доступність для розуміння користувачів, які мають достатні значення в сфері ділового та економічного життя, бухгалтерського обліку. При цьому передбачається, що назва статей форм звітності повинні бути короткими,

відповідати своєму внутрішньому змісту та не допускати подвійних тлумачень.

У свою чергу, інформація також має бути доречною, що залежить від власності її надання (вся значуща інформація повинна бути вчасно включена до фінансового звіту, у протилежному випадку вона перестане відображати реальний стан речей).

На доречність інформації має вплив її суттєвість. Згідно із [55] інформацією вважається суттєвою, якщо її відсутність може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності. Включення у звіт несуттєвої інформації може погіршити її зрозумілість. Оскільки суттєвість інформації, крім відповідних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, визначається ще й керівництвом підприємства, то воно при складанні бухгалтерської фінансової звітності повинно уважно прослідкувати за тим, щоб з одного боку у звітності була відображена уся суттєва інформація, а з іншої сторони, щоб фінансова звітність не загромаджувалась неістотними даними. При цьому необхідно враховувати, що суттєвість залежить від обсягу статті (статті балансу та іншої форми звітності) і помилки, допущеної за певних обставин у зв'язку з пропуском або неправильним відображенням.

Така якісна характеристика фінансової звітності як достовірність означає, що звітність повинна складатись з такою повнотою і правдивістю, яка б відповідала реальному стану справ на підприємстві. Саме реальність звітності забезпечує прийняття користувачем оптимального рішення. Про повноту звіту свідчить той факт, що не може бути виключена жодна із існуючих позицій і не вводяться надумані при цьому враховується наступне: в звітності відображається тільки та інформація, яка відома по закінченню фінансового року, або надійшла в процесі складання річного звіту.

Метою П(С)БО є також забезпечення порівнянності (зіставності) фінансової інформації, наданої як одним підприємством за різні звітні періоди, так і різними підприємствами. Ця мета забезпечується шляхом застосування

єдиних вимог до підготовки фінансової звітності та розкриття її статей. Зіставна інформація попередніх звітних періодів має бути розкрита у фінансовій звітності як в описовому, так і цифровому вигляді, якщо вона необхідна для розуміння фінансових звітів за поточний період.

Таке порівняння дозволяє оцінити динаміку розвитку підприємства та його позицію на ринку. Передумовою порівнянності є розкриття інформації про облікову політику підприємства наведення відповідної інформації за попередні періоди та послідовність застосування обраних методів обліку. Але вимога забезпечення порівняння інформації не означає що підприємство не може з часом змінити методи обліку для кращого забезпечення доречності та достовірності інформації.

Окрім того, що якісні характеристики звітності обумовлюють корисність фінансових звітів для прийняття різними групами користувачів рішень, вони є своєрідними «стандартами оцінки», що підтверджують корисність цієї інформації [43, с.80].

Бухгалтерські звіти за своїм призначенням є джерелом інформації, тому вони повинні бути складені за форматами і в одиницях, які б забезпечували можливість порівняння з показниками інших організацій або тієї ж організації за певний період.

Особливо велике значення для складання бухгалтерської звітності має визначення терміну «облікова політика» дається в ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» і в п.3 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання фінансової звітності.

Тобто облікова політика – це вибір самим підприємством певних конкретних методик, форми і техніки ведення бухгалтерського обліку, виходячи із діючої нормативно – правової бази господарювання і особливостей діяльності підприємства.

Облікова політика підприємства згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» розкривається у примітках до фінансової звітності, де підприємство висвітлює обрану облікову політику за окремими статтями звітності.

Облікова політика розробляється на багато років і може змінюватись лише в тому випадку, якщо:

- змінюються статутні вимоги;
- змінюються вимоги органу, що затверджує положення (стандарти) бухгалтерського обліку;
- зміни забезпечать більш достовірне відображення звітності підприємства.

Зміст облікової політики оформляється спеціальним наказом про облікову політику, яку розробляє головний бухгалтер підприємства і несе відповідальність за його формування. Керівник затверджує наказ про облікову політику і несе відповідальність за його зміст; саме його підпис робить наказ про облікову політику чинним.

Наказ про облікову політику формується і у ТзОВ сільськогосподарське підприємство ім. Воловікова. Останній раз його було затверджено станом на 1 січня 2007 року; він містив механізм переходу підприємства на введені із цього року нові облікові стандарти.

Враховуючи розглянуті вище якісні характеристики, фінансова звітність підприємства, згідно із законом «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та НП(С)БО 1, формується з дотриманням ряду принципів. Розглянемо їх перелік та зміст.

За принципом автономності кожне підприємство розглядається як юридична особа, що відокремлена рамками юридичної самостійності.

Принцип безперервності передбачає оцінку активів і зобов'язань підприємства, виходячи з припущення, що його діяльність триватиме далі. Це означає, що підприємство не має намірів ліквідуватися або істотно скоротити

свою діяльність, а збирається її продовжувати в майбутньому. Таке допущення важливе для того, щоб правильно оцінити активи і зобов'язання підприємства, адже у разі його ліквідації така оцінка повинна бути принципово іншою, ніж в умовах звичайної діяльності.

Принцип періодичності припускає розподіл діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності.

Принцип історичності (фактичної) собівартості визначає пріоритет оцінки активів, виходячи з фактичних витрат на їх виробництво та придбання.

За принципом нарахування та відповідності доходів і витрат для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, які були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в обліку і звітності в момент їх виникнення, незалежно від часу надходження і сплати грошей.

Згідно з принципом повного висвітлення фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки операцій та подій, яка може вплинути на рішення, що приймається на її основі. У звітах надається вся інформація, що дає можливість отримати правильне, повне та достовірне уявлення про майно, зобов'язання, власний капітал та прибуток (збиток) від господарської діяльності підприємства.

Принцип послідовності передбачає постійне застосування обраної облікової політики. Заміна облікової політики повинна бути обґрунтована і розкрита у фінансовій звітності.

Згідно з принципом обачності методи оцінки що застосовуються в бухгалтерському обліку, повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів та доходів підприємства.

За принципом перевалювання змісту над формою операцій повинні обліковуватись відповідно до їх сутності, а не виходячи з юридичної форми.

Принцип єдиного грошового вимірника передбачає вимірювання та узагальнення всіх операцій підприємства у єдиній грошовій одиниці.

Підприємства ведуть бухгалтерський облік і надають фінансову звітність в офіційній грошовій одиниці України (гривня).

1.3. Розкриття інформації та порядок подання фінансової звітності

Згідно з Н(С)БО 1 фінансова звітність повинна містити дані про: підприємство; дату звітності та звітний період; валюту звітності та одиницю її виміру; відповідну інформацію що до звітного періоду; облікову політику підприємства та її зміни; консолідацію фінансових звітів; припинення (ліквідацію) окремих видів діяльності; обмеження щодо володіння активами; виявлені помилки минулих років та пов'язані з ними корегування; переоцінку статей фінансових звітів; іншу інформацію, розкриття якої передбачено відповідними положеннями (стандартами).

Інформація про підприємство, яка підлягає розкриттю у фінансовій звітності, включає:

- назву, організаційно-правову форму та місцезнаходження підприємства (країну, де зареєстроване підприємство, адресу його офісу);
- короткий опис основної діяльності підприємства;
- назву органу управління, у віданні якого перебуває підприємство або назву його материнської (холдингової) компанії;
- середню чисельність персоналу підприємства протягом звітного періоду.

Згідно із ст. 10 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства зобов'язані проводити інвентаризацію активів і зобов'язань, під час якої перевіряються і документально підтверджуються їх наявність, стан і оцінка [49].

Незалежно від прийнятої на підприємстві облікової політики при складанні звітності необхідно суворо дотримуватись черговості закриття (виведення оборотів і обчислення сальдо) синтетичних рахунків і субрахунків. Порядок підготовки фінансової звітності представлений на рис. 1.6.

Пробний баланс складають після відображення в обліку всіх операцій за звітний рік, а також результатів перевірок, інвентаризацій, розподілень, списань і калькуляцій. Він потрібний для того, щоб переконатися, що рознесення всіх виправних, розподільчих і коригуючих проводок зроблено правильно, що на рахунку виробництва залишилось сальдо, яке дорівнює вартості незавершеного виробництва, а на рахунках витрат майбутніх періодів, резервів і незавершеного виробництва залишились суми, підтвержені інвентаризаційними описами, а рахунок загально виробничих витрат закрито.

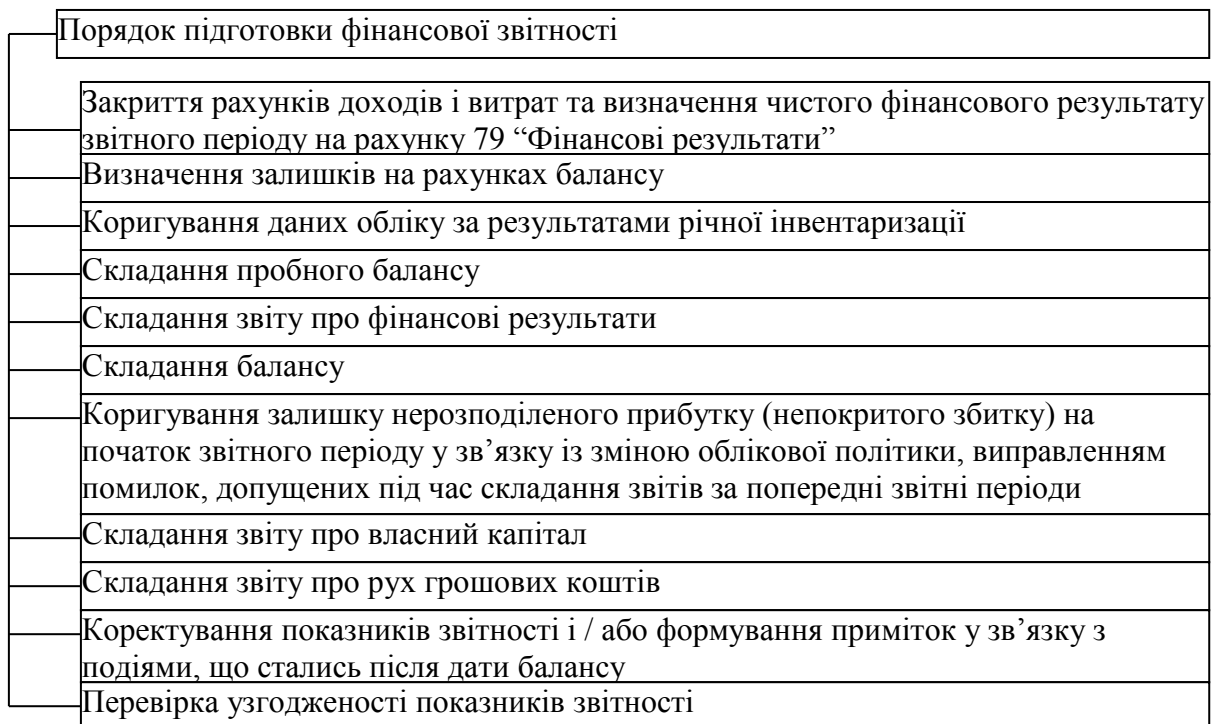

Рис. 1.3. Основні етапи підготовки фінансової звітності.

При перевірці складеної бухгалтерської звітності важливим є встановлення порівнянності показників її форм. З цією метою

використовуються Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників форм річної фінансової звітності підприємств [54].

Згідно із ст. 11 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» фінансова звітність підписується керівникам і головним бухгалтером підприємства [48].

Головний бухгалтер повинен заздалегідь визначити коло користувачів, яким подаватиметься звітність, враховуючи при цьому вимоги законодавства.

Подання фінансової звітності здійснюється у відповідності до спеціально затвердженого його Порядку, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 419 від 28.02.2000 р. [62]

Цим нормативно-правовим актом уряду встановлено терміни подання фінансової звітності.

Датою подання фінансової звітності для підприємства вважається день фактичної її передачі за належністю, а у разі надсилання її поштою – дата отримання адресатом звітності, зазначена на штемпелі підприємства зв'язку, що обслуговує адресата. У разі, коли дата подання звітності припадає на неробочий день, термін подання переноситься на перший після вихідного робочий день.

Між звітною датою (31.12) та датою за твердження фінансової звітності лежить проміжок часу, протягом якого в діяльності підприємства, навколишньому середовищі можуть відбутися події, які вплинуть на облікові оцінки і облікову політику, може виникнути потреба у виправленні помилок, допущених у попередніх звітних періодах.

Внаслідок зазначених причин інформація не повинна втратити якісної характеристики, а тому П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах», затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 28.05.99 р. За №137 [58], встановлено порядок коригування фінансової звітності або розкриття інформації в примітках при:

- виправленні помилок, допущених при складанні фінансових звітів у попередніх періодах;
- змінах в облікових оцінках і обліковій політиці;
- розкритті інформації про події, які відбуваються після дати балансу.

Виправлення помилок, допущених при складанні фінансових звітів у попередніх періодах, здійснюється корегуванням сальдо нерозподіленого прибутку на початок звітного періоду.

Виходячи з принципів облікової політики підприємство повинно використовувати однакові методи обліку безперервно впродовж періоду діяльності. Проте внаслідок невизначеності підприємницької діяльності не всі статті фінансової звітності можуть бути точно виміряні, їх можна тільки попередньо оцінити.

Згідно із П(С)БО 6 є облікова оцінка – це попередня оцінка, яка використовується підприємством з метою розподілу витрат і доходів між відповідними звітними періодами [58].

Як правило, облікова оцінка ґрунтується на інформації й досвіді попередніх періодів і застосовується для оцінки сумнівної дебіторської заборгованості за товари (роботи, послуги) при нарахуванні резерву сумнівних боргів, визначення терміну корисної експлуатації необоротних активів при нарахування амортизації. Потреба в перегляді попередньої оцінки може виникнути у зв'язку із зміною обставин, на яких ґрунтувалась оцінка, появою нової інформації, набуттям досвіду. Перегляд облікових оцінок не спричиняє коригування нерозподіленого прибутку минулого періоду, оскільки стосується поточного і майбутніх періодів.

Оскільки користувачі фінансової звітності повинні мати можливість порівнювати звіти, то зміни в облікових оцінках і обліковій політиці рекомендовано вносити з початку звітного періоду за умови, що для цього є достатнє обґрунтування.

Згідно із загальними положеннями П(С)БО 6 подія після дати балансу – це подія, яка відбувається між датою балансу і датою затвердження керівництвом фінансової звітності, підготовленої до оприлюднення, яка вплинула або може вплинути на фінансовий стан, результатами діяльності та рух коштів підприємства [58].

При формуванні фінансової звітності інформація про зазначені події має бути доведена до відома, щоб не допустити її викривлення.

Події після дати балансу, згідно із П(С)БО 6, поділяють так:

1. Події після дати балансу, які надають додаткову інформацію про визначення сум, пов'язаних з умовами, що існували на дату балансу, вимагають коригування відповідних активів і зобов'язань. Коригування активів і зобов'язань здійснюється шляхом стернування та (або) додаткових записів в обліку звітного періоду, які відображають уточнення оцінки відповідних статей внаслідок подій після дати балансу.

2. Подій, що відбуваються після дати балансу і вказують на умови, що виникли після цієї дати, не вимагають коригування статей фінансових звітів. Такі події слід розкривати в примітках до фінансових звітів, якщо відсутність інформації про них вплине на здатність користувачів звітності робити відповідні оцінки та приймати рішення.

Орієнтовний перелік подій після дати балансу подано в додатку до П(С)БО 6 [58].

Розвиток ринкових відносин в Україні зумовлює виникнення нових видів операцій між господарюючими суб'єктами, серед яких особливе місце займає об'єднання підприємств утворюється нова економічна одиниця. Відображення в обліку подібної операції регламентується П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» [59]. Проте специфічні взаємовідносини між сторонами об'єданого підприємства, крім досить складного процесу відображення цієї операції в обліку, обумовлюють також особливості складання фінансової звітності об'єданого підприємства.

Якщо внаслідок об'єднання підприємств усі його учасники зберігають статус юридичної особи, то відносини, які виникають між ними, вважаються відносинами матеріального та дочірнього підприємства. Матеріальне підприємництво (інвестор) здійснює контроль дочірніх підприємств, а дочірні (об'єкти інвестування) відповідно перебувають під контролем материнського підприємства. Подібні економічні зв'язки зумовлюють виникнення «групи підприємств». При цьому члени групи (материнське та його дочірні підприємства) продовжують здійснювати окремі облік і звітуватися за свою діяльність.

Згідно із ст. 12 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: «підприємства, що контролюють інші підприємства (материнські підприємства), крім фінансових звітів про власні господарські операції, зобов'язані складати та подавати консолідовану фінансову звітність відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності». [48]

Відповідно до цього ж закону консолідована фінансова звітність – це фінансова звітність, яка відображає фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці.

Основні вимоги щодо складання консолідованої звітності викладено у НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність», яке затверджено наказом Міністерства фінансів України № 628 від 27.06.2013 р. [56].

Зобов'язання подавати консолідовану фінансову звітність накладено на материнське підприємство як головне підприємство об'єднання.

Склад та форми консолідованої фінансової звітності визначаються НП(С)БО 2. Отже, вона містить баланс, звіт про фінансові результати, звіт про власний капітал, звіт про рух грошових коштів, а також примітки до фінансової звітності групи. Для формування послідовної звітності

материнське та дочірні підприємства подають свої фінансові звіти, складені за однаковий період і на ту саму дату балансу.

Консолідована фінансова звітність формується послідовним поєднанням показників фінансових звітів материнського підприємства з аналогічними показниками фінансової звітності дочірніх підприємств [56].

Вимоги до складання фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва встановлені П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», затвердженим наказом Міністерства фінансів України за №39 від 25.02.00 р. [60].

Згідно із П(С)БО 25 суб'єкти малого підприємництва складають фінансову звітність (як за квартал, так і за рік), яка включає: Баланс (Звіт про фінансовий стан) (форма №1-М) та Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма №2-М).

Форма Балансу суб'єктів малого підприємництва (№1-М) не дуже відрізняється від відповідної форми, передбаченої для звичайних підприємств. Єдиною відмінністю є укрупненість статей. Також відповідно до П(С)БО 25 порівняно із типовою формою №2, скороченою є і форма №2-М.

Вперше у 2019 р. підприємства повинні подавати «Звіт про управління», або «Консолідований звіт про управління», що не стосується бюджетних установ, мікропідприємств та малих підприємств.

Середні підприємства мають право не відображати у ньому нефінансову інформацію. Такі особливості подання звіту встановлено п. 2 оновленого Порядку №419 [62].

Хоча цей звіт не є складовою фінансової звітності, але він оприлюднюється з аудиторським висновком на веб-сторінці підприємства та в інший спосіб у форматі, який виключає можливість внесення змін до фінансової звітності іншими користувачами, та в єдиному електронному форматі, визначеному Мінфіном, на основі таксономії фінансової звітності за МСФЗ [78, с.115-117].

Висновки до розділу 1

Досліджуючи загальні принципи побудови фінансової звітності підприємств різних форм власності і господарювання, можна зробити такі висновки:

Звітність, як важливий елемент методу бухгалтерського обліку, є системою узагальнених і взаємопов'язаних економічних показників поточного обліку, які характеризують результати господарської діяльності підприємств і організацій за звітний період.

Фінансова звітність, складена за результатами господарської діяльності підприємства, використовується як інформаційна база оцінки його фінансового стану двома категоріями споживачів: самими підприємствами та цілим рядом зовнішніх користувачів, яким вона адресована (власники (керівні органи), інвестори, органи державної фіскальної служби, органи державної статистики, кредитні установи, інвестиційні та страхові компанії, тощо).

Нормативно-правове регулювання фінансової звітності забезпечується Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», НП(С)БО 2 «Консолідована звітність» та рядом інших нормативних документів.

Фінансову звітність згідно міжнародних стандартів формують підприємства, які згідно із законодавством повинні їх застосовувати, або ухвалили таке рішення, що було закріплено в обліковій політиці, самостійно.

Комплект річної фінансової звітності підприємства складається з таких форм як: Баланс (звіт про фінансовий стан); Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід); Звіт про рух грошових коштів; Звіт про власний капітал; Примітки до фінансових звітів.

Теоретичні та практичні аспекти формування фінансової звітності необхідно знати не тільки обліковцям, але й усім користувачам, щоб вміти її «читати» та аналізувати для прийняття обґрунтованих рішень.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ПОЛПШЕННЯ ЇЇ ЗМІСТУ

2.1. Бухгалтерський баланс, його будова та зміст статей

Баланс (Звіт про фінансовий стан) (надалі – Баланс) є джерелом інформації про результати фінансово-господарської діяльності за певний період часу. Дані Балансу використовують для оцінки фінансово-майнового стану при приватизації, акціонуванні, утворенні корпорації (злитті та поглинанні), створенні та ліквідації підприємств різноманітних організаційно-правових форм, переходу на оренду тощо, а також для експертної діагностики. Отже, Баланс має технічне, методичне та методологічне значення, є і одним з головних елементів методу бухгалтерського обліку.

Баланс є способом групування та відображення у грошовому вимірнику стану господарських засобів, джерел їх утворення на певну дату. За допомогою Балансу господарські засоби ґрунтуються у двох розрізах – за їх складом та розміщенням, а також за джерелами їх утворення та цільовим призначенням. Таке групування дозволяє виявити, якими засобами володіє підприємство (основні засоби, запаси, грошові кошти тощо), а також з яких джерел ці господарські засоби отримані (власний капітал, банківський кредит, бюджетне фінансування тощо).

Баланс, в якому відображені господарські засоби, складається з двох частин: активу та пасиву. В активі показуються склад, розміщення та використання засобів, у пасиві – джерела утворення засобів та їх цільове призначення. В активі та пасиві Балансу відображаються одні й ті ж засоби, але у різних розрізах, що виражені у грошовому вимірнику. Відповідно підсумки в активі Балансу та пасиві (валюта Балансу) будуть рівні.

Господарські засоби та джерела їх утворення у бухгалтерському балансі показуються у розрізі статей. Стаття Балансу – це складова частина Балансу (активу або пасиву), що характеризує групу економічно однорідних господарських засобів або джерел їх утворення. Статті бухгалтерського Балансу, в свою чергу, об'єднуються в економічно однорідні групи господарських засобів та джерел їх утворення – розділи балансу. В основу групування статей Балансу покладена економічна класифікація господарських засобів та джерел їх утворення.

Фінансовий стан підприємства характеризується структурою та якістю його активів, власного капіталу та зобов'язань, а також здатністю відповідати за своїми зобов'язаннями, тобто платоспроможністю на дату Балансу. Тому елементами Балансу, безпосередньо пов'язаними з визначенням фінансового стану підприємства та змін у ньому, є: активи, зобов'язання та власний капітал.

Якщо: $\text{Активи} = \text{Зобов'язання} + \text{Власний капітал}$

То: $\text{Власний капітал} = \text{Активи} - \text{Зобов'язання}$ (відоме як основне балансове рівняння).

У НП(С)БО 1 дано визначення основним складовим частинам Балансу [55], які наведено на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Основні елементи Балансу.

Трактування основних елементів Балансу (активи, зобов'язання, власний капітал) національним НП(С)БО в цілому відповідають аналогічним визначенням, які застосовуються у міжнародній практиці.

Зокрема у міжнародній практиці під елементами балансу розуміють:

- активи – ресурси, які контролюються підприємствам і є результатом минулих подій та джерелом майбутніх економічних вигод підприємства;
- зобов'язання – це існуючі в даний момент зобов'язання компанії, які є результатом минулих подій і джерелом майбутніх вилучень ресурсів компанії та зменшення економічних вигод;
- капітал – частина власних активів підприємства, яка залишилась після вирахування зобов'язань.

На сьогодні Баланс складається з активу (ліва частина), в якому розміщені засоби підприємства, що згруповані у трьох розділах, і пасиву (права частина), де відображено джерела формування цих засобів, які згруповані відповідно у п'яти розділах, вихорячи з економічного змісту статей балансу. У сучасному Балансі відповідно в активі та пасиві з'явилися такі нові розділи як “Витрати майбутніх періодів” та “Доходи майбутніх періодів”, наочніше відображені поточні та довгострокові активи і зобов'язання.

Обов'язковою умовою правильності складання Балансу є рівність загальних підсумків активу і пасиву (валюта балансу) між собою (Рис. 2.2). Це зумовлено, як вже зазначалося раніше, відповідністю наявних засобів джерелом їх утворення, а також тим, що будь-яка господарська операція способом подвійного запису викликає лише рівновеликі зміни засобів і джерел їх утворення, або розміщення за статтями Балансу, але не призводить до порушення рівності. Тому при складанні Балансу важливо пам'ятати, що нерівність цих підсумків свідчить лише про допущені помилки або в перенесенні сальдо за синтетичними рахунками з головної книги, або ж при їхньому підрахунку.

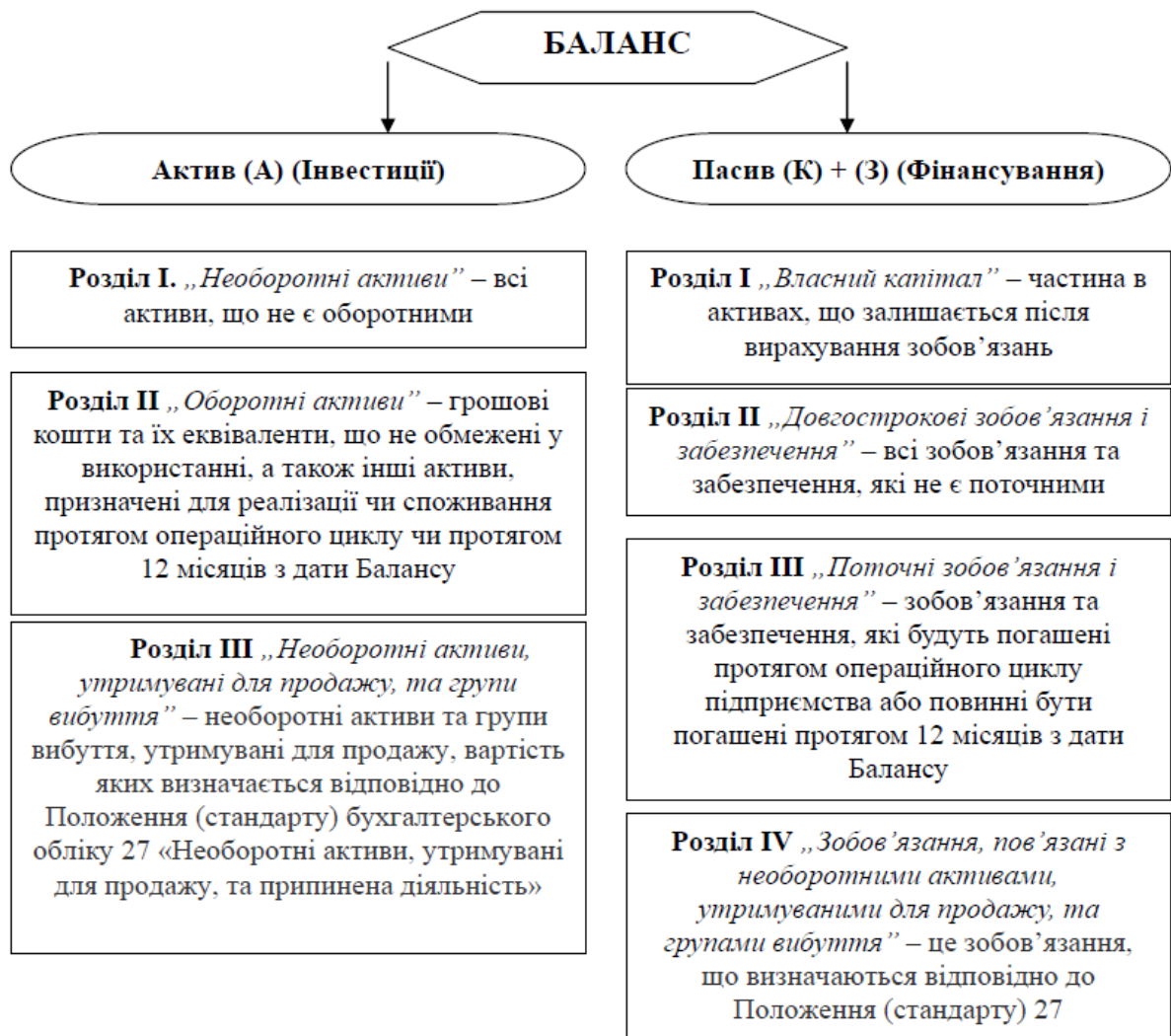

Рис. 2.2. Структура Балансу (Звіту про фінансовий стан) (ф. №1)

Джерелами складання проміжної (місячна, квартальна) і річної фінансової звітності є дані синтетичного і аналітичного обліку.

Якщо на підприємстві ведуть облік за журнально-ордерною формою (в досліджуваному підприємстві бухгалтерський облік ведеться саме за цією формою), такі дані отримують з головної книги, де ведуть облік на синтетичних рахунках.

У Балансі залишки за статтями, тобто окремими показниками, вказують на початок року і на кінець звітного періоду. Дані на початок періоду повинні узгоджуватися з даними балансу на кінець попереднього звітного періоду.

При складанні Балансу необхідно дотримуватись вимог щодо формування його активу та пасиву.

Зокрема із визначення активів впливає наступне: той чи інший об'єкт обліковується у складі активів, якщо він відповідає таким критеріям:

- цей об'єкт отриманий у результаті минулих операцій або подій;
- він контролюється підприємством;
- використання його в майбутньому приведе до отримання економічних вигод.

Визначення економічної вигоди наводиться у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: економічна вигода – це потенційна можливість отримання підприємством грошових коштів від використання активів.

Згідно з НП(С)БО 1 актив відображається у балансі за умови, що:

- його вартість може бути достовірно визначена;
- очікується отримання в майбутньому економічних вигод, пов'язаних з його використанням.

Активи мають визнаватись і відображуватись у балансі у грошовому вираженні з використанням певної бази оцінки, а саме:

- історичної собівартості – активи відображають за сумою сплачених за них грошових коштів або їх еквівалентів або за справедливою вартістю компенсації, виданої, щоб придбати їх, на момент придбання;
- поточної собівартості – активи відображають за сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яка була б сплачена в разі придбання такого самого або еквівалентного активу на поточний момент;
- вартості реалізації – активів відображають за сумою грошових коштів або їх еквівалентів. Яку можна було б отримати на поточний момент шляхом продажу активу в ході звичайної реалізації;

- теперішньої вартості – активи відображають за теперішньою дисконтовою вартістю майбутніх чистих надходжень грошових коштів, які, як очікується, має генерувати стаття під час звичайної діяльності підприємства.

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» пріоритетною визнано оцінку активів підприємства, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання, тобто за історичною (фактичною) собівартістю. Цей вид оцінки традиційно використовувався підприємствами для складання фінансових звітів.

Для кращого сприйняття і розуміння даних фінансової звітності ця інформація структурується певним чином. Оскільки кредитори мають першочергові права щодо майна підприємства, для задоволення їхніх потреб інформація балансу традиційно класифікувалась таким чином, щоб наочно відобразити платоспроможність підприємства, тобто здатність погасити заборгованість у разі його ліквідації. Тому сплаті балансу здавна впорядковували за ступенем їх ліквідності, а розмежування поточних і не поточних активів та зобов'язань давало змогу визначити суму оборотного капіталу як різницю між поточними активами і поточними зобов'язаннями.

Введення поняття оборотного капіталу зумовило потребу визначення часу, потрібно для його обороту, який назвали операційним циклом.

НП(С)БО 1 трактує операційний цикл як проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності та отриманням коштів від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг [55].

Оборотні активи, за НП(С)БО 1, - це грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу. Усі інші активи класифікують як необоротні. Цей же ж принцип покладено і в основу поділу зобов'язань на поточні та довгострокові [55].

У першому розділі активу Балансу «Необоротні активи» відображається вартість необоротних активів: нематеріальних активів, незавершених

капітальних інвестицій, основних засобів, інвестиційної нерухомості, довгострокових біологічних активів, довгострокових фінансових інвестицій, довгострокової дебіторської заборгованості, відстрочених податкових активів, гудвілу та інших необоротних активів.

До першого розділу активу відносяться сальдо рахунків, які належать до 1-го розділу Плану рахунків [57].

У другому розділі активу Балансу відображається вартість оборотних активів. До них належать запаси; векселі отримані; дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги; дебіторська заборгованість за розрахунками; інша поточна дебіторська заборгованість; поточні фінансові інвестиції; грошові кошти та їх еквіваленти; інші оборотні активи.

До другого розділу активу відносяться сальдо рахунків, які належать до 2-го та 3-го класів плану рахунків (рахунки 20 - 39).

У складі третього розділу активу Балансу відображаються необоротні активи, групи вибуття, які визнані утримуваними для продажу, які обліковуються відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси».

Пасив Балансу, як зазначалося раніше, складається із зобов'язань та власного капіталу.

Із визначення зобов'язання буде визнаватися, якщо:

- воно стало результатом проведених операцій або минулих подій;
- його погашення призведе до зменшення ресурсів, від яких очікується отримання економічних вигод.

Зобов'язання згідно із НП(С)БО 1 відображається у Балансі, якщо:

- його оцінка може бути достовірно визначена;
- існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення.

Власний капітал на сьогодні розуміється як частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань. Власник,

вкладаючи кошти в підприємство, очікує, що у майбутньому вкладений ним капітал зросте. Отриманий підприємством прибуток і означає приріст цього капіталу.

Зокрема інформація про власний капітал розміщується у першому однойменному розділі пасиву Балансу у розрізі таких його складових: зареєстрований (пайовий) капітал, внески до незареєстрованого статутного капіталу, капітал у дооцінках, додатковий капітал, емісійний дохід, накопичені курсові різниці, резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), неоплачений капітал, вилучений капітал, інші резерви.

До першого розділу пасиву відносяться сальдо рахунків, які належать до 4-го класу плану рахунків (рахунки 40 - 46).

У другому розділі пасиву Балансу відображаються дані про:

- довгострокові зобов'язання – зобов'язання, які не будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або протягом дванадцяти місяців з дати балансу. До них належать довгострокові кредити банків, довгострокові фінансові зобов'язання;

- відстрочені податкові зобов'язання та інші довгострокові зобов'язання;

- цьому розділу відповідають рахунки класу 5 плану рахунків та сформовані резерви на забезпечення витрат та платежів. До забезпечень наступних витрат і платежів належать: забезпечення виплат персоналу, інші забезпечення, цільове фінансування.

До статей цього розділу відносяться залишки за рахунками 47 – 49 плану рахунків.

У третьому розділі пасиву відображається інформація про зобов'язання, які будуть погашені у звичайному ході операційного циклу підприємства або протягом дванадцяти місяців з дати Балансу. До поточних зобов'язань належать короткострокові кредити банків, поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, векселі видані, кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, поточні зобов'язання за

розрахунками, інші поточні зобов'язання за розрахунками, інші поточні зобов'язання (сальдо рахунків 6-го класу плану рахунків). А також доходи майбутніх періодів, тобто доходи, які отримані протягом поточного або попередніх звітних періодів та будуть визнані в майбутніх звітних періодах. У цьому розділі наводиться сальдо за однойменним рахунком 69.

Після заповнення всіх рядків Балансу треба підрахувати підсумки активу та пасиву, і якщо вони дорівнюють один одному – Баланс складено правильно.

Враховуючи те, що Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» містить норму щодо того, що національні П(С)БО не повинні суперечити міжнародним стандартам. Однак, МСБО не передбачають суворо фіксовану, конкретну форму, а тільки містять мінімальний перелік показників, які необхідно відобразити у Балансі.

Позитивним у формі Балансу є те, що вона дозволяє точніше уявляти реальну вартість активів підприємства (чисту вартість господарських засобів), детальніше бачити структуру пасиву Балансу. Однак аналітичність інформації активу балансу внаслідок злиття статей II та III розділів попередньої форми балансу стала недостатньою і свідчить про необхідність її удосконалення.

Наближення методологічних основ формування фінансової звітності, і зокрема Балансу, запроваджених новою законодавчою базою, до міжнародних бухгалтерських стандартів свідчить про вдосконалення її структури. Побудова нового бухгалтерського Балансу, створеного на базі міжнародного досвіду, дає змогу значно краще визначати фінансовий стан підприємства і відстежувати негативні та позитивні тенденції в його роботі, а це є вагомим внеском у зростання інвестиційної привабливості української економіки.

Баланс ТзОВ СП ім. Воловікова за 2016-2018 рр. наведено нами у *Додатках А, Е, Ї* до роботи.

2.2. Звіт про фінансові результати та його структура

Одночасно із Балансом користувачі фінансової звітності також подають Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (Далі – Звіт про фінансові результати). Лише ці два фінансові звіти, як зазначалося у розділі 1 даної роботи, входять як до проміжної, так і до річної фінансової звітності. Інші три форми фінансових звітів, згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», наводяться лише в складі річної фінансової звітності.

У Звіті про фінансові результати розглядається фінансовий стан підприємства з інших позицій, відмінних від прийнятих при складанні балансу. Якщо в Балансі відображено стан підприємства на певний момент часу, то у Звіті про фінансові результати показано результати фінансово-господарської діяльності за певний проміжок часу. Інвестора або кредитора (а в міжнародній практиці саме в розрахунку на них у першу чергу подаються фінансові звіти, а не контролюючим органом, як це робиться у нас) цікавить скільки заробило підприємство і якою ціною, яким чином воно отримує прибуток, чи можна розраховувати на подальшу прибутковість підприємства. Відповіді на ці питання можна отримати із Звіту про фінансові результати.

Зміст, форма і загальні вимоги до розкриття статей Звіту про фінансові результати визначені НП(С)БО 1. Цей звіт є, до певної міри, аналогом Звіту про прибутки і збитки за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. Норми НП(С)БО 1 стосуються Звітів про фінансові результати підприємств, організацій та інших юридичних осіб усіх форм власності (крім банків і бюджетних установ). Особливості складання консолідованого звіту про фінансові результати викладено у П(С)БО 20 «Консолідована фінансова звітність». А мікро- та малі підприємства подають Звіт про фінансові результати за спрощеною формою.

НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначає Звіт про фінансові результати таким чином: це звіт про доходи, витрати, фінансові результати та сукупний дохід. Метою складання звіту про фінансові результати є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки, інший сукупний дохід та сукупний дохід підприємства за звітний період [55, п.8 Ч.ІІ]. Отже, основними елементами звіту про фінансові результати є доходи, витрати, прибутки, збитки, сукупний дохід, інший сукупний дохід.

Визначення основних елементів форми №2, які наведені у НП(С)БО 1, відображені у таблиці 2.1., відповідають аналогічним міжнародним визначенням, прийнятим у міжнародній практиці.

Таблиця 2.1.

Основні елементи Звіту про фінансові результати

Елементи звіту про фінансові результати	Визначення
Доходи	Збільшення економічних вигод у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, яке призводить до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників).
Витрати	Зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками).
Прибуток	Сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.
Збиток	Перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.
Сукупний дохід	Зміни у власному капіталі протягом звітного періоду внаслідок господарських операцій та інших подій (за винятком змін капіталу за рахунок операцій з власниками).
Інший сукупний дохід	Доходи і витрати, які не включені до фінансових результатів підприємства.

У міжнародній практиці під такими складовими фінансової звітності, як доходи та видатки розуміють: доходи – це збільшення економічних вигод підприємства за звітний період, яке проявляється у збільшенні активів або зменшенні зобов'язань, результатом чого є збільшення капіталу (збільшення

капіталу не за рахунок власників); витрати – зменшення економічних вигод за звітний період, яке проявляється у зменшенні чи втраті вартості активів або у збільшенні зобов'язань, які призводять до зменшення капіталу (зменшення капіталу не за рахунок вилучень власниками).

Доходи, витрати та відповідні фінансові результати наводяться у звіті про фінансові результати у розрізі окремих видів діяльності підприємства, (Рис. 2.3).

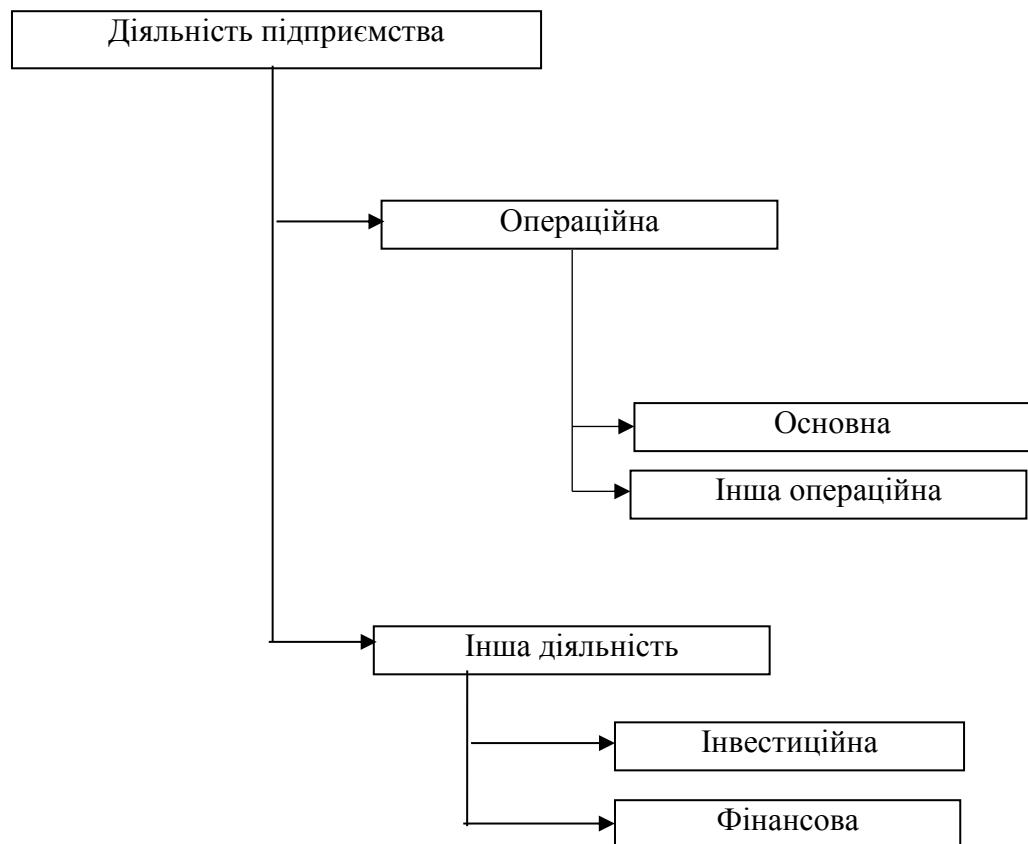

Рис. 2.3. Класифікація видів діяльності

Визначення основних видів діяльності підприємства, які наводяться у НП(С)БО 1, відображено у табл. 2.2.

Джерелами інформації для заповнення звіту про фінансові результати є дані головної книги, а також таких облікових регістрів як журнали 5 та 5А «Облік витрат» та журнал 6 «Облік доходів і результатів діяльності».

Таблиця 2.2.

Визначення окремих видів діяльності підприємства згідно із НП(С)БО 1.

Вид діяльності	Визначення
Звичайна діяльність	Будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення;
Операційна діяльність	Основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю
Основна діяльність	Операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу

Доходи, витрати і фінансові результати у розділі I «Фінансові результати» форми Звіту про фінансові результати відображаються на підставі рахунків доходів і витрат, об'єднаних у відповідні класи 7 «Доходи і результати діяльності» та 9 «Витрати діяльності» Плану рахунків [57], назви яких у більшості випадків відповідають назвам статей форми №2.

Після закінчення звітного періоду дохід, відображений за кредитом рахунків класу 7, крім рахунку 76 «Страхові платежі», і суми витрат, показані за дебетом рахунків класу 9, відносяться підприємством на рахунок 79 «Фінансові результати». Таким чином, у першому розділі звіту про фінансові результати шляхом послідовного зіставлення доходів і витрат за видами діяльності визначають розмір чистого прибутку (збитку) за звітний період (Табл. 2.3.).

Визначення у Звіті про фінансові результати доходів та витрат регламентується НП(С)БО 1 [55].

За умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена, дохід у звіті про фінансові результати відображається в момент надходження активу або погашення зобов'язання, які призводять до збільшення власного капіталу підприємства (крім зростання капіталу за рахунок внесків учасників).

За умови, що оцінка витрат може бути достовірно визначена, витрати відображаються у звіті про фінансові результати в момент вибуття активу або збільшення зобов'язання, які призводять до зменшення власного капіталу

підприємства (крім зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками).

Таблиця 2.3.

Відповідність доходів і витрат у звіті про фінансові результати

Статті доходів	Статті витрат
Дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).	Собівартість реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).
Валовий прибуток (збиток)	Адміністративні витрати
	Витрати на збут
Інший операційний дохід	Інші операційні витрати
	Витрати на розвідувальні роботи
Реалізація іноземної валюти	Собівартість реалізованої іноземної валюти
Реалізація інших оборотних активів (крім фінансових інвестицій)	Собівартість реалізованих виробничих запасів
Операційна оренда активів (дохід)	Операційна оренда активів (витрати)
Операційна курсова різниця (позитивна)	Витрати від операційної курсової різниці
Одержані пені, штрафи, неустойки	Визнані пені, штрафи, неустойки
Відшкодування раніше списаних активів	Втрати від знецінення запасів
Списання кредиторської заборгованості	Нестачі і втрати від псування цінностей
Одержані гранти та субсидії	Сумнівні та безнадійні борги
Інші операції	Інші витрати операційної діяльності
Фінансові результати від операційної діяльності	
Дохід від участі в капіталі	Втрати від участі в капіталі:
Інвестиції в асоційовані підприємства	від інвестицій в асоційовані підприємства
Спільна діяльність	від спільної діяльності
Інвестиції в дочірні підприємства	від інвестицій у дочірні підприємства
Інші фінансові доходи	Фінансові витрати
Дивіденди одержані	Відсотки за кредит
Відсотки одержані	Інші фінансові витрати
Інші доходи від фінансових операцій	
Інші доходи	Інші витрати
Реалізація фінансових інвестицій	Собівартість реалізованих фінансових інвестицій
Реалізація майнових комплексів	Собівартість реалізованих майнових комплексів
Неопераційна курсова різниця	Втрати від неопераційних курсових різниць
Безкоштовно отримання активу	Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій
Інші доходи діяльності	Списання необоротних активів
	Інші витрати операційної діяльності
Фінансовий результат до оподаткування	
Витрати (дохід) з податку на прибуток	
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	
Чистий фінансовий результат – прибуток (збиток)	

У другому розділі «Сукупний дохід» Звіту про фінансові результати відображають інформацію, з приводу змін у власному капіталі в результаті господарських операцій та інших подій (крім змін капіталу за рахунок операцій з власниками). При цьому під іншим сукупним доходом розуміють доходи і витрати, які не включені до фінансових результатів за звітний період підприємства. Таким чином, у розділі II Звіту ф. № 2 включають ті операції, які вплинули на зміни статей I розділу пасиву Балансу ф. № 1 (за винятком операцій з власниками) і не були відображені на рахунку 79 (з подальшим списанням на рахунок 44).

У третьому розділі Звіту про фінансові результати «Елементи операційних витрат» відображають дані, які обліковують за дебетом рахунків восьмого класу «Витрати за елементами»: 80 «Матеріальні витрати», 81 «Витрати на оплату праці», 82 «Відрахування на соціальні заходи», 83 «Амортизація», 84 «Інші операційні витрати», оскільки наведені тут статті витрат повністю співпадають з цими рахунками.

Четвертий розділ «Розрахунок показників прибутковості акцій» складають підприємства акціонерної форми власності. Основою для його складання є дані, відображені як у бухгалтерському обліку, так і в установчих документах підприємства.

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) є безперечно позитивним явищем у національному бухгалтерському законодавстві, оскільки враховані при його розробці міжнародні підходи дозволяють краще оцінювати фінансовий стан підприємства в частині його фінансових результатів.

Звіти про фінансові результати ТзОВ СП ім. Воловікова за 2016-2018 рр. наведено у *Додатках Б, Є, Й* до роботи.

2.3. Методика складання Звіту про рух грошових коштів

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» Звіт про рух грошових коштів є складовим елементом річної фінансової звітності підприємства [48].

Зміст, форма Звіту про рух грошових коштів, загальні вимоги до розкриття його статей визначені НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [55]. Звіт про рух грошових коштів – це звіт, який відображає надходження і вибуття грошових коштів у результаті діяльності підприємства у звітному періоді. Метою складання даного звіту є надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни, що відбулися у грошових коштах підприємства та їх еквівалентах за звітний період.

У міжнародній практиці ця форма використовується акціонерами, інвесторами, кредиторами та іншими зацікавленими користувачами фінансової звітності для оцінки фінансового стану підприємства, а при його використанні разом з Балансом та Звітом про фінансові результати підприємства надає інформацію, яка дозволяє користувачам оцінити зміни в чистих активах підприємств, структурі його капіталу, ліквідності та платоспроможності.

Необхідність складання Звіту про рух грошових коштів обумовлюється тим, що у Балансі та Звіті про фінансові результати відсутня інформація про джерела надходження та витрачання грошових коштів. У той же ж час потенційних інвесторів, кредиторів, власників можуть цікавити наступні питання: що було основним джерелом надходження грошей на підприємстві чи є основна операційна діяльність визначальним джерелом надходження грошових коштів і куди спрямовуються витрачання коштів: на розширення бізнесу чи на погашення боргів тощо.

Відповіді на ці питання допомагають оцінити як фінансовий стан загалом, так і рівень фінансового управління, а також здатність підприємства генерувати позитивний грошовий потік (перевищення надходжень грошових коштів над їх витрачанням), що дає можливість вчасно виконувати свої зобов'язання (сплачувати податки, виплачувати дивіденди власникам та проценти кредиторам тощо).

НП(С)БО 1 визначає грошові кошти (гроші) як готівку, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання. Еквівалентами грошових коштів (грошей)), згідно з цим же документом, є короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошей і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості (як приклад, можна навести високоліквідні цінні папери з дуже коротким терміном погашення (векселі, сертифікати тощо) [55].

Рух грошових коштів відображається у Звіті в розрізі трьох видів діяльності: операційною, інвестиційною та фінансовою. Ці види діяльності підприємства тлумачаться НП(С)БО 1 таким чином:

- операційна діяльність – основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю;
- інвестиційна діяльність – придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів;
- фінансова діяльність – діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства [55].

Відмінність між двома видами неопераційної діяльності полягає в тому, що інвестиційна діяльність пов'язана із вкладанням коштів з метою отримання доходу, а фінансова – із залученням грошових коштів у результатів фінансових операцій.

Внутрішні зміни у складі грошових коштів до Звіту про рух грошових коштів не включаються. Також не включаються до Звіту про рух грошових

коштів негрошові операції, тобто операції, які не потребують використання грошових коштів та їх еквівалентів (отримання активів шляхом фінансової оренди, бартерні операції, придбання активів шляхом емісії акцій тощо).

Враховуючи вищенаведене, форма Звіту про рух грошових коштів (форма №3), складається із трьох розділів: рух коштів у результаті операційної діяльності; рух коштів у результаті інвестиційної діяльності; рух грошових коштів у результаті фінансової діяльності.

При складанні Звіту про рух грошових коштів рух грошових коштів залежно від виду діяльності використовується прямий (операційна, інвестиційна, фінансова діяльність), або непрямий метод (операційна діяльність).

При використанні прямого методу розкриваються основні валові грошові надходження і витрати (для отримання кінцевого результату підсумовуються всі фактичні надходження грошових коштів і від них віднімаються всі фактичні витрати грошових коштів).

При використанні непрямого методу чистий прибуток або збиток коригуються з урахуванням операцій негрошового характеру, нарахувань минулих років, майбутніх надходжень або платежів за операційною діяльністю, а також статей доходів і витрат, пов'язаних з рухом грошових коштів від інвестиційної або фінансової діяльності.

Послідовність складання Звіту про рух грошових коштів відображено на Рис. 2.4.

Джерелами інформації, необхідної для складання Звіту про рух грошових коштів, є відомості, які наводяться у Балансі (форма №1), Звіті про фінансові результати (форма №2), Звіті про власний капітал (форма №4), а також у примітках до фінансової звітності (розшифровки статей форм №1 і №2), Головній книзі і документах, що містять аналітичні дані окремих рахунків бухгалтерського обліку.

Рис. 2.4. Послідовність складання Звіту про рух грошових коштів

У Звіті про рух грошових коштів за кожним видом діяльності за звітний період розраховується чистий рух грошових коштів, тобто результат збільшення або зменшення грошових коштів. Загальний результат від усіх видів діяльності (збільшення або зменшення грошових коштів) повинен відповідати у розрахунку залишкам грошових коштів на початок і на кінець звітного періоду: як що до залишку на початок звітного періоду додати збільшення (відняти зменшення) коштів за звітний період, то отримаємо залишок на кінець звітного періоду. У випадку здійснення операцій в іноземній валюті необхідне ще користування на зміну курсу валют.

Методологічні основи формування Звіту про рух грошових коштів визнаються у національній фаховій бухгалтерській літературі одними із найскладніших порівняно з іншими формами фінансової звітності [68, 18; 6, 95]. Складність форми №3 обумовлена тим, що для її заповнення потрібно

детально проаналізувати як показники даних бухгалтерського обліку, так і перші дві форми фінансової звітності: Баланс та Звіт про фінансові результати.

Отже, хоча методологічні основи формування Звіту про рух грошових коштів є чи не найскладнішими серед усіх п'яти форм річної фінансової звітності, однак безумовно можна стверджувати, що з часом, українське бухгалтерське середовище набуде достатнього досвіду її складання. І при цьому безсумнівно будуть реалізовані заходи щодо вдосконалення структури звіту про рух грошових коштів та оптимізації методики його заповнення.

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом) ТзОВ СП ім. Воловікова наведено у *Додатках В, Ж, К* до роботи.

2.4. Розкриття інформації у Звіт про власний капітал підприємства

Власний капітал, як вже зазначалося у підрозділі 2.1. даної роботи, є частиною в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Сума власного капіталу – це абстрактна вартість майна, яка не є його поточною чи реалізаційною вартістю, а тому не відображає поточну вартість прав власників фірми. Разом з тим, власний капітал є основою для початку і продовження результативних показників фінансово-господарської діяльності підприємства. Зберігання та нарощування капіталу відбувається тільки за умови, якщо сума чистих активів на кінець звітного періоду перевищує суму чистих активів на початок цього періоду після вилучення будь-яких виплат власникам або внесків власників впродовж звітного періоду.

Динаміка власного капіталу – один із найістотніших і найважливіших показників, оскільки відображає здатність підприємства підтримувати ефективність свого господарювання. Це показник того, чи є підприємство «діючим», чи відповідає воно визначному у Законі України «Про

бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» принципу безперервності [55], тобто, чи можна, оцінюючи активи і зобов'язання підприємства, виходити із припущення, що його діяльність триватиме і надалі.

Так, високі темпи зростання власного капіталу свідчать про здатність підприємства формувати і ефективно розподіляти прибуток, уміння підтримувати фінансову рівновагу за рахунок внутрішніх джерел. Водночас, зменшення обсягів власного капіталу, як правило, є наслідком неефективної, збиткової діяльності і може призвести до банкрутства. Ось чому інформацію про власний капітал підприємства у її динаміці є такою важливою для користувачів фінансової звітності.

Звіт про власний капітал – форма звітності, яка згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» з 1 січня 2000 року стала невід'ємною складовою річної фінансової звітності підприємств. Ця форма звітності є новою не тільки для України, її порівняно недавно (з 1 липня 1988 р. [22,с.32]) введено до складу обов'язкової фінансової звітності за МСБО, де вона має назву «Звіт про зміни у власному капіталі».

Зміст і форма Звіту про власний капітал та загальні вимоги до розкриття його статей визначаються Н(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Норми цього положення стосуються підприємств, організацій та інших юридичних осіб усіх форм власності крім банків і бюджетних установ.

Згідно із П(С)БО 1 Звіт про власний капітал – це звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду. Метою складання Звіту про власний капітал є розкриття інформації про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду.

Основою для складання Звіту про власний капітал є дані за рахунками, залишки за якими відображені у першому розділі пасиву балансу «Власний капітал». Тому при складанні як цього Звіту, так і Балансу необхідно звірити відповідні показники. Зокрема, перша та остання стаття Звіту про власний капітал відповідно про його залишок на початок і кінець року повинна

відповідати підсумкам першого розділу пасиву Балансу на початок і кінець звітнього періоду.

Процес складання Звіту про власний капітал ф. № 4 передбачає поетапне розкриття інформації за кожним видом власного капіталу, оскільки його структура передбачає відображення кожного виду капіталу в окремій графі.

Джерелами для заповнення даного звіту є: Баланс та аналітична інформація до нього; Звіт про фінансові результати; засновницькі документи і свідоцтва про реєстрацію випуску акцій акціонерними товариствами.

В основі побудови Звіту про власний капітал лежить балансовий метод, тобто для кожного елементу підрахунок здійснюється наступним чином: сальдо на початок звітнього періоду плюс (мінус) зміни за звітний період дорівнює сальдо на кінець звітнього періоду. Підсумки останньої графи і останнього рядка співпадають.

Зміни у складі власного капіталу наводяться у формі №4 у розрізі таких елементів:

- зареєстрований капітал
- капітал у дооцінках
- додатковий капітал
- резервний капітал,
- нерозподілений прибуток,
- неоплачений капітал,
- вилучений капітал.

Отже, власний капітал забезпечує фінансову сталість розвитку підприємства. Він є основою для початку і продовження господарської діяльності будь-якого підприємства. У разі ліквідації підприємства відображений у його фінансовій звітності власний капітал є для зовнішніх користувачів мірилом відповідальності та захисту прав кредиторів, а при наданні кредиту, за інших однакових умов, перевага надається підприємствам з меншою кредиторською заборгованістю і більшим власним капіталом.

Усе це, а також необхідність реформування методологічних основ формування бухгалтерської звітності в Україні з метою їх гармонізації із міжнародним бухгалтерським законодавством зумовило розробку та впровадження такої форми фінансової звітності як Звіт про власний капітал. Це значно вдосконалило національну фінансову звітність, надало користувачам звітності можливість використовувати важливу інформацію про зміни у складі власного капіталу підприємства у розрізі його окремих елементів впродовж звітного періоду і таким чином внесло вагомий вклад у покращення оцінки фінансового стану економічних суб'єктів.

Звіт про власний капітал ТзОВ СП ім. Воловікова за 2016- 2018 рр. наведено у *Додатках Г, З, Л* до роботи.

2.5. Примітки до фінансової звітності та порядок їх формування

Річний звіт дозволяє користувачам оцінити реальні зміни фінансового стану підприємства за рік. У цих умовах істотно зростає роль такої складової річного бухгалтерського звіту як Примітки до фінансових звітів.

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» Примітки до фінансових звітів включені до складу річної фінансової звітності підприємств (крім бюджетних установ, представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності та суб'єктів господарської діяльності та суб'єктів малого підприємства) [48].

Міністерство фінансів України наказом від 29.11.2000 р. №302 затвердило типову форму фінансової звітності №5 «Примітки до річної фінансової звітності», заповнення якої обов'язкове для підприємств, вказаних вище [66]. Крім інформації, яка подається у формі №5, підприємства розкривають у примітках іншу інформацію (у вигляді письмових пояснень, таблиць, графіків тощо), обсяг якої залежить від того, обов'язкове для підприємства оприлюднення річної фінансової звітності чи ні.

За НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Примітки до фінансових звітів – сукупність показників і пояснень, які забезпечують деталізацію і обґрунтованість статей фінансової звітності, а також інша інформація, розкриття якої передбачено відповідними національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності [55].

Згідно частини IV НП(С)БО 1 у примітках необхідно:

- відображати облікову політику підприємства;
- розкривати інформацію, не наведену у фінансових звітах (за формами №1 «Баланс», №2 «Звіт про фінансові результати», №3 «Звіт про власний капітал»), яка є обов'язковою згідно з вимогами НП(С)БО;
- надавати додаткову інформацію, яка містить аналіз окремих статей звітності, для забезпечення її зрозумілості та доречності [49].

Важливими поняттями для відображення інформації у Примітках до фінансової звітності є такі, як:

- розкриття інформації, або її надання як такої що може бути суттєвою для користувачів фінансової звітності;
- суттєва інформація – це така інформація (суттєвість якої визначається певними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та керівництвом підприємства), не надання якої може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності.
- облікова політика (сукупність принципів, методів і процедур, які застосовуються підприємством) при складанні та поданні фінансової звітності.

Так, при висвітленні облікової політики підприємству слід описати застосовувані у його обліковій практиці принципи оцінки статей звітності та методи обліку щодо окремих статей звітності.

У примітках необхідно розкрити інформацію щодо призначення та умови використання кожного, окрім зареєстрованого капіталу, елементів власного капіталу.

Для інформування потенційних і чинних власників акціонерні товариства повинні наводити у Примітках до фінансової звітності інформацію щодо:

- загальної суми активів, одержаних під час підписки на акції, у такому розрізі: сума грошей, внесених як плата за акції, із зазначенням кількості акцій; вартісна оцінка майна, внесеного як плата за акції, із зазначенням кількості акцій; загальна сума іноземної валюти, внесеної як плата за акції, із зазначенням кількості акцій та курсу, за яким валюту зараховано в обліку.

- акцій у складі статутного капіталу за окремими типами і категоріями: кількість випущених акцій із зазначенням неоплаченої частини статутного капіталу; номінальна вартість акції; зміни протягом звітного періоду у кількості акцій, що перебувають в обігу; права, привілеї та обмеження, пов'язані з акціями, у тому числі обмеження щодо розподілу дивідендів та повернення капіталу; акції, що належать самому товариству, його дочірнім і асоційованим підприємствам; перелік засновників і кількість акцій, якими вони володіють; кількість акцій, які перебувають у власності членів виконавчого органу, та перелік осіб, частки яких у статутному капіталі перевищують 5%; акцій, зарезервовані для випуску згідно з опціонами та іншими контрактами, із зазначенням їх термінів і сум; накопичену суму дивідендів, не сплачених за привілейованими акціями; суму, включену (або не включену) до складу зобов'язань, коли дивіденди були передбачені, але формально не затверджені.

Важливо поінформувати зовнішніх користувачів фінансової звітності інших (крім акціонерних підприємств) і щодо розподілу часток зареєстрованого капіталу між власниками; прав, привілеїв або обмежень щодо цих часток; змін у складі часток власників у зареєстрованому капіталі.

Як правило, у Примітках до фінансової звітності наводиться інформація про: склад готівкових коштів та склад таких статей Звіту про рух грошових коштів як Інші надходження, Інші платежі та ряду інших статей, які

об'єднують декілька видів грошових потоків. Потребує розкриття у Примітках й інформація про наявність значних сум грошей, які є у підприємства, але які недоступні для використання групою, до якої належить підприємство.

У випадку придбання (продажу) дочірніх підприємств та інших господарських одиниць протягом звітного періоду висвітлюється інформація про: загальну вартість придбань або продажу та частину їх загальної вартості, яка була сплачена (отримана) готівкою, а також суму готівки у складі їх активів, що були придбані (продані) та суму активів (крім грошей) і зобов'язань придбаного або проданого дочірнього підприємства та інших господарських одиниць у розрізі окремих статей.

У цілому складання Приміток до річної фінансової звітності можна поділити на такі основні етапи:

- аналіз вимог до змісту приміток відповідно до чинних нормативних актів;
- вибір необхідних розділів приміток (збір, обробка та вибір форми подання інформації, підготовка графічного матеріалу);
- відображення необхідної інформації у примітках до річної фінансової звітності.

Отже, Примітки до річної фінансової звітності є необхідним і важливим доповненням до інших форм річної фінансової звітності завдяки наведенню у них сукупності показників і пояснень, що забезпечують деталізацію і обґрунтованість статей фінансових звітів, є важливим джерелом інформації, яке використовується користувачами фінансової звітності для оцінки фінансового стану підприємства з метою прийняття власних управлінських р.

Примітки до річної фінансової звітності ТЗОВ СП ім. Воловікова за 2016-2018 рр. наведено у Додатках Г, И, М.

Відповідно до П(С)БО «Фінансова звітність за сегментами», підприємство також складає Додаток до Приміток фінансової звітності, які розміщено в Додатках Д, І, Н.

Висновки до розділу 2

Звітність підприємства є важливим та необхідним інструментом системи управління. Вона складається на завершальному етапі облікового процесу та є впорядкованим узагальненням показників, що характеризують діяльність підприємства за певний період для задоволення інформаційних потреб зовнішніх та внутрішніх користувачів.

У фінансовій звітності обов'язково висвітлюється інформація, розкриття якої передбачають Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку або Міжнародні стандарти фінансової звітності. Інформація або висвітлюється безпосередньо у фінансових звітах, або розкривається у Примітках до фінансової звітності.

Визначальною формою фінансової звітності підприємства є Баланс (Звіт про фінансовий стан), який відображає активи підприємства, його зобов'язання та власний капітал на певну дату в грошовій оцінці.

Важливе значення для здійснення аналізу фінансового стану підприємства має також є Звіт про фінансові результати (сукупний дохід), який містить інформацію про отримані доходи, здійснені витрати та фінансові результати підприємства.

Звіт про рух грошових коштів містить інформацію про грошові кошти підприємства в розрізі видів діяльності (операційна, інвестиційна, фінансова) за звітний період.

Звіт про власний капітал складається з метою виявлення змін в складі власного капіталу підприємства за звітний період.

Інформація, яка не вказана в даних звітах, але є досить важливою для розкриття фінансового стану підприємства, відображається у Примітках до фінансової звітності.

Складають фінансову звітність за рік наростаючим підсумком з початку року, а Баланс – станом на конкретну дату (за рік – на 31 грудня звітного року).

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТЗОВ СП ім. ВОЛОВІКОВА ТА НАПРЯМКИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

3.1. Значимість, завдання та джерела аналізу фінансової звітності

Фінансова звітність акумулює у собі усю істотну інформацію, що характеризує діяльність підприємства і, таким чином, надає зацікавленим користувачам змогу приймати найбільш необхідні рішення.

Аналіз фінансової звітності підприємства являє собою процес оцінки сьогоденного та майбутнього фінансового стану й фінансових результатів діяльності підприємства з метою забезпечення ефективного процесу розвитку через оптимізацію фінансової політики або підтримки обґрунтованих рішень .

Фінансовий стан підприємства - комплексна систематизована характеристика економічної діяльності, що відображається системою показників, які висвітлюють наявність, розміщення, забезпеченість та ефективність використання фінансових ресурсів підприємства.

Фінансовий стан може бути ідентифікований за ступенем стійкості (стійкий, нестійкий, передкризовий, кризовий) і характеризується здатністю підприємства до відтворення своєї діяльності, його залежністю від зовнішніх джерел фінансування, а також рівнем фінансового ризику при інвестуванні чи кредитуванні його діяльності.

Сутність фінансового аналізу полягає у виявленні основних параметрів, на підставі яких дають оцінку фінансового стану підприємства з врахуванням його змін в результаті фінансово-господарської діяльності з метою виявлення проблем, позитивних та негативних змін фінансового стану та факторів, що їх призвели, планування фінансового стану, визначення заходів з покращення організації фінансів та збільшення ефективності використання фінансових ресурсів [73, с. 79].

Метою аналізу фінансових звітів підприємства є сприяння керівництву в узагальненні фінансових планів, визначенні слабких місць у фінансових операціях, розробленні заходів, спрямованих на поліпшення стану підприємства, прийняттю рішення щодо найефективнішого застосування коштів і ресурсів, визначенню напрямків удосконалення діяльності підприємства.

У кінцевому результаті фінансовий аналіз формує основу для визначення напрямків подальшого розвитку підприємства.

При аналізі фінансового стану реалізують такі завдання:

1. Оцінка змін, що мали місце у майні та боргових правах підприємства.
2. Аналітична оцінка зміни джерел фінансування майна та боргових прав підприємства.
3. Визначення показників фінансової стійкості, оцінка їх зміни та виявлення напрямків зміцнення.
4. Оцінка ефективності використання підприємством оборотних активів.
5. Аналіз стану розрахунків, платоспроможності та ліквідності.
6. Аналіз формування та динаміки показників фінансових результатів підприємства.
7. Аналіз показників і факторів рентабельності діяльності.
8. Оцінка зміни складу і структури грошових потоків підприємства.
9. Аналіз змін у складі власного капіталу підприємства.
10. На основі проведеного аналізу визначити можливі шляхи зміцнення фінансового стану підприємства або обґрунтувати (залежно від суб'єкта такого аналізу) власні рішення щодо перспектив партнерства, інвестування та кредитування діяльності підприємства.

Проведення аналізу фінансового стану здійснюють із залученням фінансової звітності, яка включає: Баланс (Звіт про фінансовий стан підприємства) ф. №1; Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ф. №2 ; Звіт про рух грошових коштів ф. № 3; Звіт про власний капітал ф. № 4; Примітки (з додатком) до річної фінансової звітності. (*Додатки А – Н*).

У ході внутрішнього фінансового аналізу для аналітика доступні ширші джерела інформації, такі як : статистична звітність (ф. 1-Б «Звіт про фінансові результати, дебіторську та кредиторську заборгованість»), а також дані фінансового обліку (виписки за окремими синтетичними та аналітичними рахунками, реєстри обліку (журнали, відомості, первинні документи) тощо. Додатково доречно скористатися інформацією фінансового плану підприємства, або платіжного календаря, наказом про облікову політику підприємства.

Однак, з відомих причин, доступ до значного обсягу доречної для аналізу інформації є обмеженим, тому у переважному числі випадків визначальним джерелом інформації залишається фінансова звітність, яка згідно Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» не становить комерційної таємниці, не є конфіденційною інформацією та не належить до інформації з обмеженим доступом, крім випадків, передбачених законом» [48].

Аналіз фінансової звітності здійснюється із застосуванням традиційних і спеціальних прийомів, які наведені на рисунку 3.1., а також з використанням аналітичних таблиць та графічного представлення даних.

Рис. 3.1. Прийоми аналізу фінансового стану підприємства

Таким чином, аналіз фінансової звітності в сучасних умовах виступає елементом управління, що необхідний для вирішення стратегічних намірів підприємства, а також засобом аналізу надійності потенційного партнера, об'єкта інвестування, кредитування тощо.

3.2. Аналіз фінансового стану підприємства

Аналіз фінансового стану підприємства доцільно розпочати з побудови ряду аналітичних таблиць за даними Балансу (Звіту про фінансовий стан) ТЗОВ СП ім. Воловікова (Додатки А, Е, Ї).

При цьому розглядаються такі найважливіші характеристики як:

- загальна вартість майна підприємства, її абсолютна та відносна зміна;
- вартість необоротних і оборотних активів, їх абсолютна, відносна зміна та координація ;

- зміна обсягу джерел формування майна та боргових прав підприємства за рахунок власних і сторонніх коштів організації та ін.

Дані таблиці 3.1. дозволяють здійснити детальну оцінку змін, що відбулися у майні та боргових правах підприємства, у складі та структурі груп і підгруп активів, зробити висновки про тенденції зміни та їх можливий вплив на діяльність підприємства з позиції оборотності капіталу та ліквідності активів.

Таблиця 3.1.

Склад та структура майна та боргових прав підприємства за 2018 р.

Групи активів	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення	Темп зміни, %
1. Необоротні активи, тис. грн.	86 149	100 631	14 482	116,81
у % до обсягу майна	24,74	26,68	1,94	107,84
2. Оборотні активи, тис. грн.	262 122	276 500	14 378	105,49
у % до обсягу майна	75,26	73,32	- 1,94	97,42
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття, тис. грн.	-	-	-	-
у % до обсягу майна	-	-	-	-
4. Всього майна та боргових прав, тис. грн.	348 271	377 131	28 860	108,29

З проведених у таблиці 3.1. розрахунків випливає, що сукупна вартість майна та боргових прав підприємства зросла за аналізований період на 28 860

тис. грн., або на 8,29%, що заслуговує схвальної оцінки, бо свідчить про зростання здатності підприємства щодо здійснення бізнесової діяльності.

При цьому необоротні активи зросли на 14 482 тис. грн., або на 16,81%, їх частка у сукупних активах збільшилася на 1,94%, а оборотних активів - на 14 378 тис. грн., або на 5,49%, що є свідченням деякого зниження мобільності капіталу, а відтак, - позначиться на швидкості обертання сукупного капіталу та показниках ліквідності активів. Однак, частка оборотних (мобільних) активів є досить високою, у структурі активів вони переважають у співвідношенні приблизно 3:1.

Слід також зауважити, що як на початок року, так і на його кінець, у Балансі підприємства не зазначені необоротні активи, призначені для продажу, та групи вибуття.

На рисунку 3.2. зобразимо динаміку активів підприємства протягом 2015-2018 рр.

Рис. 3.2 Активи підприємства у 2015 – 2018 рр.

Як видно з рисунка 3.2., протягом дещо більшого періоду підсумок Балансу підприємства (активи, майно та боргові права) зріс на 229 700 тис.

грн., або на 153,72%. При цьому, мало місце зростання як необоротних, так і оборотних активів. Однак, темпи зростання цих складових активів були різними. Якщо необоротні активи за цей період зросли у 1,39 рази, то оборотні активи збільшилися у 3,69 разів. Такі структурні зрушення у капіталі підприємства, а саме зростання частки оборотних активів, повинні позитивним чином позначитися на оборотності сукупного капіталу, а отже – на його діловій активності.

Дослідимо детальніше зміни у обсязі та структурі необоротних активів і з'ясуємо, за рахунок яких складових, в якій мірі відбулося їх збільшення.

Для цього скористаємося аналітичною таблицею 3.2.

Таблиця 3.2.

Необоротні активи підприємства у 2018 р.

Групи необоротних активів	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення	Темп зміни, %
1. Нематеріальні активи, тис. грн.	106	87	- 19	82,08
у % до обсягу необоротних активів	0,12	0,09	- 0,03	- 0,00
2. Незавершені капітальні інвестиції, тис. грн.	609	609	-	-
у % до обсягу необоротних активів	0,71	0,61	-0,10	-14,08
3. Основні засоби, тис. грн.	52 458	60 611	8 153	15,54
у % до обсягу необоротних активів	60,89	60,23	- 0,66	- 1,08
4. Довгострокові біологічні активи, тис. грн.	32 976	39 324	6 348	19,25
у % до обсягу необоротних активів	38,28	39,08	0,80	2,09
Разом необоротні активи, тис. грн.	86 149	100 631	14 482	16,81

З результатів підрахунків у табл. 3.2. випливає, що вартість нематеріальних активів скоротилася на 19 тис. грн, або на 7,82%, а їх частка у загальному обсязі знизилася на 0,03%. Обсяг незавершених капітальних інвестицій не змінився, хоча їх частка у структурі активів знизилася на 0,1%. Обсяг основних засобів зріс на 8 153 тис. грн., або на 15,54%, однак, частка цієї важливої складової активів знизилася на кінець року на 0,66% і складає 60,23%, що свідчить про значні інвестиції підприємства у його матеріально-технічну базу. Зросла сума довгострокових біологічних активів на 6 348 тис.

грн, або 19,25%, а частка цієї складової необоротних активів зросла на 0,8% і становить на кінець року 39,08%. Таким чином, можна констатувати незначні структурні здвиги у необоротних активах на користь довгострокових біологічних активів.

Дослідимо зміни, що відбулися у складі і структурі оборотних активів, скориставшись аналітичною таблицею 3.3.

Таблиця 3.3

Оборотні активи підприємства у 2018 р.

Групи оборотних активів	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення	Темп зміни, %
1. Запаси, тис. грн.	81 769	118 922	37 153	145,44
у % до обсягу оборотних активів	31,20	43,01	11,81	37,85
2. Засоби в розрахунках, тис. грн.	156 556	129 432	- 27 124	- 17,33
у % до обсягу оборотних активів	59,73	46,81	- 12,92	- 21,63
3. Грошові кошти, тис. грн.	241	25	- 216	- 89,63
у % до обсягу оборотних активів	0,09	0,01	- 0,08	- 8,89
4. Витрати майбутніх періодів, тис. грн.	3	-	- 3	-100,00
у % до обсягу оборотних активів	0,00	-	-	-
Разом оборотні активи, тис. грн.	262 122	276 500	14 378	105,49

Дані табл. 3.3. свідчать про збільшення обсягів запасів на 37 153 тис. грн., або на 45,44%, їхня частка у загальному обсязі оборотних активів зросла на 11,81%. Як позитивне явище, можна розцінити зниження засобів у розрахунках (дебіторської заборгованості) на 27 124 тис. грн., або на 17,33%, а також їхньої частки у всіх оборотних активах на 12,92%. Грошові кошти зменшилися на 216 тис. грн., або на 89,63%, їх частка знизилася на 0,08%.

Певні зміни відбуваються у складі виробничого потенціалу підприємства, а отже відображаються на його здатності здійснювати операційну діяльність. Тому у таблиці 3.4. проаналізуємо зміни у тій частині активів, яка визначає виробничий потенціал (основні засоби, виробничі запаси і незавершене виробництво) та з'ясуємо його обсяг та структуру на початок і на кінець року, а також відхилення, на підставі яких зробимо висновки про виявлені зміни. Визначимо такі відносні показники, як коефіцієнт реальної

вартості засобів виробничого призначення у активах, коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні та коефіцієнт зносу основних засобів, що характеризують виробничий потенціал, стан матеріально-технічної бази та інвестиційну політику підприємства.

Таблиця 3.4.

Виробничий потенціал підприємства у 2018 р.

Показники	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
1. Основні засоби, тис. грн.:				
1.а первісна вартість	114 108	129 337	15 229	13,35
1.б знос	61 650	68 726	7 076	11,48
1.в залишкова вартість	52 458	60 611	8 153	15,54
2. Довгострокові біологічні активи, тис. грн.:				
2.а первісна вартість	39 393	47 044	7 651	19,42
2.б. накопичена амортизація	6 417	7 720	1 303	20,31
2.в залишкова вартість	32 976	39 324	6 348	19,25
3. Виробничі запаси, тис. грн.	49 743	67 011	17 268	34,71
4. Незавершене виробництво, тис. грн.	13 619	22 410	8 791	64,55
5. Поточні біологічні активи	23 553	26 969	3 416	14,50
6. Разом активів виробничого призначення (1в+2в+3+4+5), тис. грн.	172 349	216 325	43 976	25,52
7. Всього активів (майна), тис. грн.	348 271	377 131	28 860	8,29
Коефіцієнт реальної вартості засобів виробничого призначення у майні (6:7)	0,495	0,574	0,079	x
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні (1в:7)	0,151	0,161	0,010	x
Коефіцієнт зносу основних засобів (1б:1а)	0,054	0,531	0,477	x
Коефіцієнт вартості біологічних активів у майні (2в+5):7	0,162	0,176	0,014	x

Проведені у табл. 3.4 розрахунки свідчать про зростання сукупного виробничого потенціалу підприємства на 43 976 тис. грн, або на 25,52%, що є позитивним. При цьому зростали всі складові виробничого потенціалу: облікова (залишкова) вартість основних засобів зросла на 8 153 тис. грн., або на 15,54%; залишкова вартість довгострокових біологічних активів збільшилася на 6348 тис. грн., або на 19,25%; виробничі запаси збільшилися на 17 268 тис. грн, або на 34,71%; незавершене виробництво зросло на 8 791

тис. грн., або на 64,55%; поточні біологічні активи – на 3 416 тис. грн., або на 14,5 %. Поліпшилися всі відносні показники потенціалу, окрім незначного зростання коефіцієнта зносу основних засобів. Загалом це свідчить про поліпшення і з позитивного боку характеризує зусилля підприємства щодо нарощування виробничого потенціалу, зміцнення матеріально-технічної бази та достатньо активну інвестиційну політику.

Зосередимо свою увагу на причинах і факторах зміни двох найбільш важливих компонентів оборотних активів: запасів (таблиця 3.5.) та засобів в розрахунках (таблиця 3.6.) з огляду на їх високу частку в оборотних активах і значення в господарському обігу підприємства.

Таблиця 3.5.

Запаси підприємства у 2018 р.

Показники	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення	
			абсолютне	відносне,%
1. Виробничі запаси, тис. грн	49 743	67 011	17 268	34,71
у % до запасів	60,83	56,35	- 4,48	- 7,36
2. Незавершене виробництво, тис. грн	13 619	22 410	8 791	64,55
у % до запасів	16,67	18,84	12,17	73,31
3. Готова продукція, тис. грн.	18 407	29 501	11 094	61,39
у % до запасів	22,51	24,81	2,29	10,17
4. Товари, тис. грн	-	-	-	-
у % до запасів	-	-	-	-
Разом запаси, тис. грн	81 769	118 922	35 952	79,06

З даних розрахунків випливає, що визначальну частку у запасах підприємства становлять виробничі запаси, сума яких за період зросла на 17 268 тис. грн., або на 34,71%, а їх частка у загальній вартості запасів скоротилася на 4,48% і становила на кінець року 56,35% від всіх запасів. Станом на кінець року зросло незавершене виробництво на суму 8 791 тис. грн., або на 64,55%, частка якого зросла на понад 12%, і готова продукція на 11 094 тис. грн., та її частка у загальній вартості запасів збільшилася на 2,29%.

Як бачимо з таблиці 3.6, загальна сума дебіторської заборгованості підприємства знизилася на 28 024 тис. грн., або на 17,9%, що є бажаним, бо означає скорочення відволікання коштів з обороту. Найбільшу частку у боргових правах становить Інша поточна заборгованість, яка скоротилася на 23 420 тис. грн., або на 15,62%.

Таблиця 3.6.

Дебіторська заборгованість підприємства у 2018 р.

Показники	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення	
			абсолютне	відносне,%
1. Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи та послуги, тис. грн.	6 682	2 078	- 4 604	- 68,90
у % до всієї дебіторської заборгованості	4,27	1,62	-2,65	- 62,06
2. Інша поточна дебіторська заборгованість, тис. грн	149 874	126 454	- 23 420	- 15,62
у % до всієї дебіторської заборгованості	95,73	98,38	2,65	2,77
Разом дебіторська заборгованість, тис грн.	156 556	128 532	-28 024	- 17,90

На кінець року частка цієї заборгованості сягнула понад 98% від всієї дебіторської заборгованості, або 126 454 тис. грн. Дебіторська заборгованість за виданими авансами має незначну питому вагу і на кінець року вона знизилася на 4 604 тис. грн., або на 68,9%.

За даними пасиву Балансу здійснимо оцінку зміни обсягу, складу та структури джерел коштів формування майна ТзОВ СП ім. Воловікова у цілому та в розрізі окремих груп з позицій зміни частки у складі цих джерел власних коштів (капіталу), у тому числі власних оборотних коштів, і залучених в оборот сторонніх коштів (зобов'язань). Застосуємо для цього вертикальний і горизонтальний аналіз, користуючись аналітичною таблицею 3.7.

За даними таблиці 3.7. констатуємо зростання обсягу усіх джерел формування майна та боргових прав підприємства на 28 860 тис. грн, або на 8,29%, що загалом свідчить про зростаючі можливості для ведення діяльності.

При цьому власний капітал підприємства зріс на 36 230 тис. грн., або на 48,21%, його частка у всіх джерелах формування майна підприємства зросла на 7,95% і становить 29,53%.

Таблиця 3.7.

Склад та структура джерел засобів підприємства у 2018 році

Групи пасивів	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
1. Власний капітал, тис. грн..	75 149	111 379	36 230	48,21
у % до обсягу джерел засобів	21,58	29,53	7,95	36,84
2. Сторонні кошти, тис. грн..	273 122	265 752	- 7370	-2,70
у % до обсягу джерел засобів	78,42	70,47	- 7,95	-10,14
2.1. Довгострокові зобов'язання, тис. грн.	131 871	126 071	-5 800	-4,40
у % до обсягу сторонніх коштів	48,28	47,44	-0,84	-1,74
2.2. Короткострокові кредити банків, тис. грн.	-	-	-	-
у % до обсягу сторонніх коштів	-	-	-	-
2.3. Поточні пасиви (зобов'язання), тис. грн.	141 251	139 681	-1 570	-1,11
у % до обсягу сторонніх коштів	51,72	52,56	0,84	1,62
3. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття, тис. грн.	-	-	-	-
у % до обсягу джерел засобів	-	-	-	-
4. Усього джерел засобів, тис. грн..	348 271	377 131	28 860	8,29

Загальна вартість сторонніх джерел коштів, навпаки, скоротилася на 7 370 тис. грн., або на 2,70%, однак їх частка у формуванні майна і боргових прав підприємства все ще залишається високою, і становить понад 70%.

Дослідимо і наочно продемонструємо динаміку і структуру джерел коштів підприємства протягом 2015-2018 рр. на рис. 3.3.

З рисунка 3.3 випливає, що протягом ряду років підприємство нарощувало обсяги фінансових ресурсів, авансованих у діяльність. Зростала як вартість власного капіталу, так і стороннього.

Співвідношення власного капіталу до стороннього протягом всіх цих років становило близько 1 : 2,4. Це свідчить про досить сильну залежність

підприємства від зовнішніх джерел фінансових ресурсів, а, отже, і про значний рівень фінансового ризику.

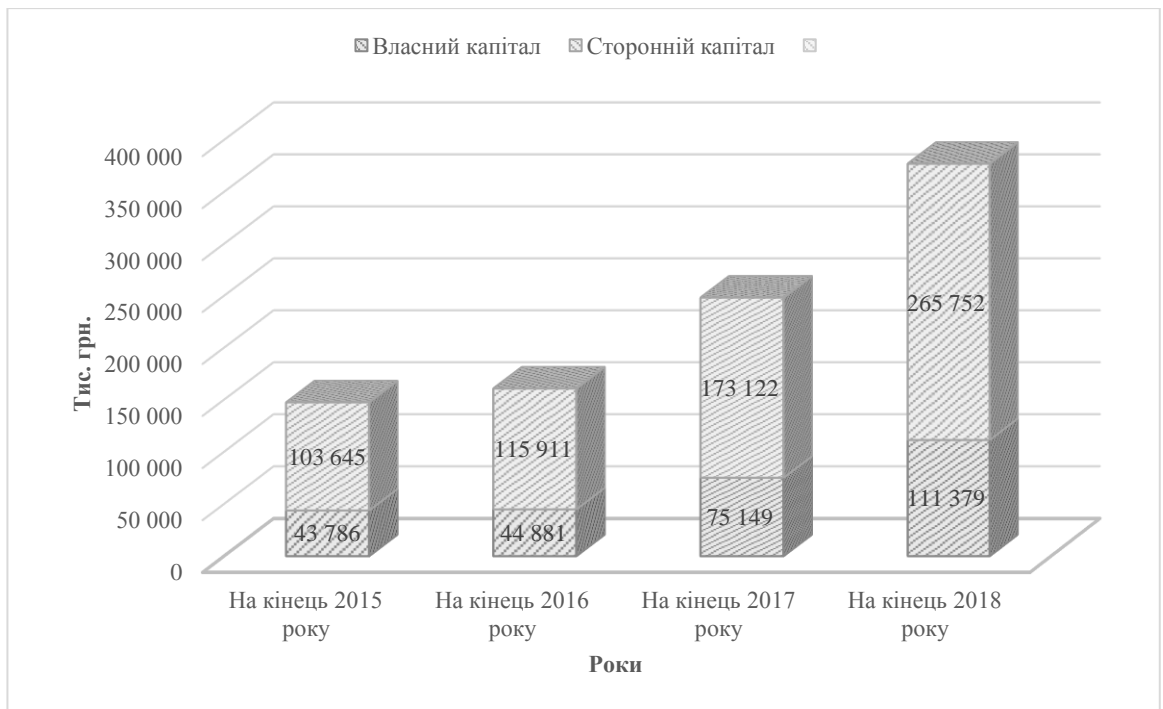

Рис. 3.3. Обсяг і структура джерел засобів підприємства у 2016-2018 рр.

За даними Балансу підприємства здійсимо аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості та відобразимо це у табл. 3.8.

Оцінюючи значення і динаміку коефіцієнтів фінансової стійкості, можна стверджувати, що залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування за рік знизилася, про що свідчить, у першу чергу, зниження у динаміці коефіцієнта співвідношення стороннього і власного капіталу 1,25. Так, на початок року на кожен власну гривню, вкладену в активи підприємства, припадало 3,63 грн. сторонніх засобів, а на кінець звітної року ця величина знизилася до 2,38 грн. Це підтверджується зміною коефіцієнта автономії, значення якого зросло за рік на 0,08 від 0,22 до 0,3, що означає зростання рівня самофінансування діяльності. Протягом аналізованого періоду підприємство користувалося довгостроковими позиковими коштами, проте станом на кінець року значення коефіцієнта довгострокового залучення стороннього капіталу знизилося до рівня 0,53. Таким чином, можна зробити висновок, що фінансова стійкість підприємства зростає.

Таблиця 3.8.

Фінансова стійкість підприємства у 2018 році.

Показники	Алгоритм розрахунку	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення
Коефіцієнт співвідношення стороннього і власного капіталу	$K_c = CK/BK$	3,63	2,38	-1,25
Коефіцієнт автономії	$K_a = BK/A$	0,22	0,30	0,08
Коефіцієнт довгострокового залучення стороннього капіталу	$K_d = ДК/(BK+ДК)$	0,64	0,53	-0,11
Коефіцієнт маневрування власного капіталу	$K_m = BOK/BK$	1,61	1,23	-0,38
Коефіцієнт забезпеченості матеріальних запасів власним оборотним капіталом	$K_z = BOK/MOA$	1,48	1,15	-0,33
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом	$K_{zo} = BOK/OA$	0,46	0,49	0,03
Коефіцієнт постійного активу	$K_p = HA/BK$	1,14	0,90	-0,24
Коефіцієнт реальної вартості активів виробничого призначення у майні	$K_p = \frac{O3 + B3 + HB}{A}$	0,50	0,57	0,07

За аналізований період наявність власного капіталу (чистих робочих активів) збільшилася. На початок року значення цього показника становило 120 871 (262 122-141 125) тис. грн., а на кінець року відповідно – 136 819 (276 500 – 139 819) тис. грн. Коефіцієнт маневрування власного капіталу хоч не суттєво, але знизився на 0,38 і становить на кінець року 1,23. Коефіцієнт покриття матеріальних оборотних активів власним оборотним капіталом знизився на 0,33 і становить на кінець року 1,15. А рівень забезпечення сукупних оборотних активів власними джерелами засобів зріс на 0,03 і становить на кінець року 0,49. Таким чином близько 50 відсотків сукупних оборотних активів забезпечені власними джерелами фінансування. Зниження деяких вищезазначених коефіцієнтів у динаміці відбулося у результаті того, що знаменники згаданих дробів зростали швидшими темпами за їхні чисельники.

Коефіцієнт постійного активу знизився внаслідок того, що власний капітал зростав швидшими темпами у порівнянні із зростанням вартості

необоротних активів. Частка майна виробничого призначення (операційні активи включно з біологічними активами) у вартості сукупних активів підприємства збільшилася на 0,07, або на 7%.

У таблиці 3.9. проаналізуємо динаміку платоспроможності підприємства за показниками (коефіцієнтами) ліквідності.

Таблиця 3.9.

Ліквідність (платоспроможність) підприємства у 2018 році

Показники	Теоретично рекомендоване значення	На початок року	На кінець року	Відхилення	
				від теоретичного значення	від початку періоду
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2-0,25	0,002	0,001	- 0,199	0,001
Коефіцієнт проміжної ліквідності	0,7-0,8	1,110	0,920	-	-0,190
Загальний коефіцієнт ліквідності	2,0-2,5	1,860	1,980	- 0,020	0,120

Як впливає з таблиці 3.9., платоспроможність підприємства є неоднозначною. Так, коефіцієнт абсолютної ліквідності значно не дотягує до теоретично прийнятного рівня, і означає, що підприємство на кінець року здатне погасити близько 0,1% своїх термінових зобов'язань. Проміжна ліквідність набуває прийнятного рівня, хоча і незначно знизилася, однак, мобілізавши свої боргові права, підприємство зможе розрахуватися з переважною більшістю своїх поточних зобов'язань. Загальна ліквідність є близькою до достатньої, та її значення на кінець року дещо зросло.

Загалом одержані значення свідчать про те, що станом на кінець року підприємство, мобілізавши всі свої оборотні активи, може повністю погасити свої поточні зобов'язання. Це дозволяє зробити висновок, що незважаючи на низьку абсолютну спроможність, підприємство має достатній запас відносної платоспроможності.

У цілому, результати проведеного аналізу фінансового стану ТзОВ СП ім. Воловікова свідчать про позитивні тенденції його зміни, а діяльність керівництва у сфері фінансового управління заслуговує схвальної оцінки.

Деяке занепокоєння хіба що виникає з приводу достатньо високого рівня залежності підприємства від зовнішніх позикових джерел, що підсилює операційно-фінансовий ризик діяльності.

3.3. Аналіз фінансових результатів і рентабельності діяльності

Аналіз розпочнемо із загальної оцінки рівня та динаміки абсолютних показників прибутку у таблиці 3.10., за даними розділу I «Фінансові результати» ф. № 2 річної фінансової звітності ТзОВ СП ім. Воловікова «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» (Додатки Б, Є, Й).

З проведених у таблиці 3.10. розрахунків випливає, що діяльність підприємства була прибутковою за всіма критеріями оцінки, тобто прибутковою була основна операційна діяльність, операційна діяльність загалом, як і звичайна діяльність (операційна, інвестиційна і фінансова) та позитивного значення набув чистий фінансовий результат (прибуток), що слід вважати позитивним.

Таблиця 3.10.

Фінансові результати підприємства у 2017-2018 рр.

(тис. грн.)

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
1. Валовий прибуток (збиток)	66 458	50 696	- 15 762	- 23,72
2. Фінансовий результат від операційної діяльності	39 477	61 362	21 885	55,44
3. Фінансовий результат до оподаткування	30 268	36 230	5 962	19,70
4. Витрати з податку на прибуток	-	-	-	-
5. Чистий прибуток (збиток)	30 268	36 230	5 962	19,70

Так як підприємство не сплачувало податку на прибуток, то його чистий прибуток співпадає з прибутком до оподаткування, який зріс у порівнянні з минулорічним значенням на 5 962 тис. грн., або на 19,7%. Фінансовий результат від операційної діяльності збільшився на 21 885 тис. грн., або на 55,44%. Проте валовий прибуток зменшився на 15 762 тис. грн., або на 23,72%. Така динаміка показників загалом заслуговує на схвальну оцінку.

Проаналізуємо співвідношення між показниками фінансових результатів: між валовим та операційним прибутком; операційним прибутком та фінансовим результатом до оподаткування (чистим прибутком).

Так, співвідношення операційного прибутку до валового в поточному році становить 121,04%, тоді як у попередньому - 59,40%; відсоток прибутку до оподаткування в операційному прибутку звітного року 59,04%, тоді як у попередньому – 76,67%. Розбіжності у першому випадку зумовлені зростаючим позитивним сальдо доходів і витрат від операційної діяльності, а у другому – показниками доходів і витрат від інших видів діяльності, яка не є операційною (фінансовою та інвестиційною).

Доцільно також здійснити порівняння показників за ряд попередніх періодів та виявити певні закономірності їх зміни. На рис. 3.4. продемонструємо динаміку цих показників за період 2015-2018 рр., оскільки матеріали фінансової звітності дозволяють це зробити.

Як видно з рисунка 3.4., упродовж ряду років фінансові результати підприємства неухильно зростають.

Так у 2015 році товариство отримало від своєї діяльності збиток у сумі 12 186 тис. грн., а вже протягом трьох наступних років поспіль чистий прибуток неухильно зростав.

І хоч у 2018 році валовий прибуток порівняно з аналогічним показником у 2017 році знизився, операційний прибуток і прибуток до оподаткування /чистий прибуток зростав.

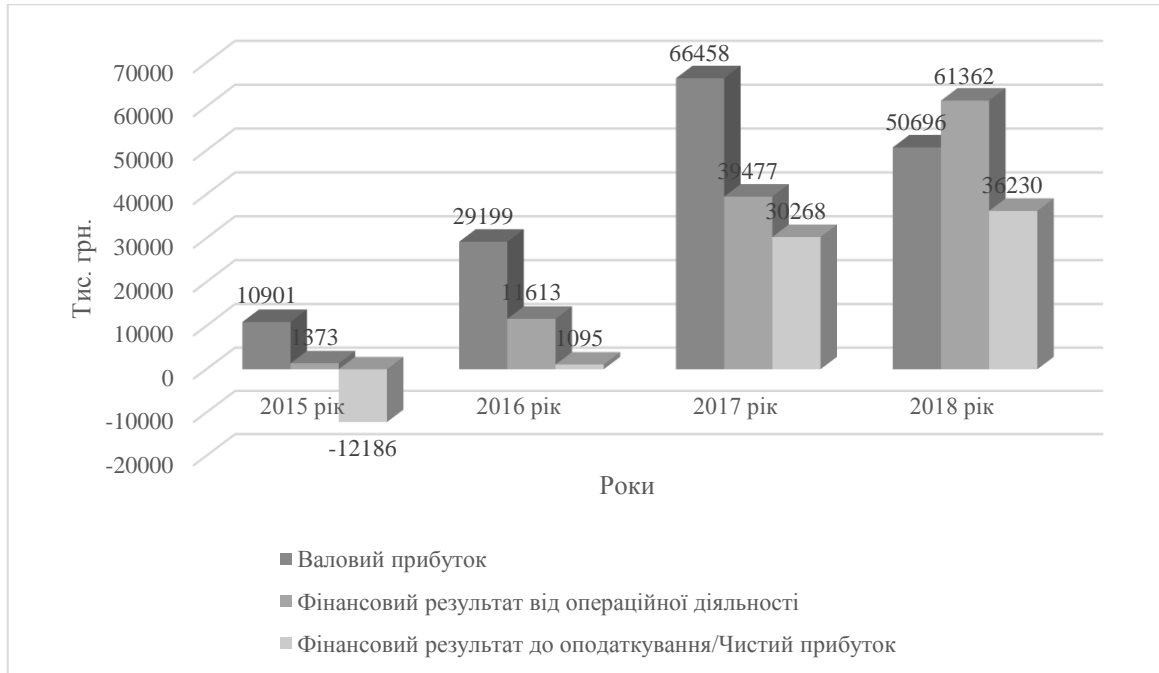

Рис. 3.4. Показники фінансових результатів підприємства у 2015-2018 рр.

Дослідимо показники, що характеризують фінансові результати від операційної діяльності у аналітичній таблиці 3.11.

Таблиця 3.11.

Фінансові результати від операційної діяльності у 2017-2018 рр.

(тис. грн.)

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Динаміка	
			абсолютна	відносна, %
1. Валовий прибуток	66 458	50 696	-15 762	-23,72
2. Інші операційні доходи	3 413	45 313	41 900	1227,43
3. Адміністративні витрати	16 363	17 850	1 484	9,09
4. Витрати на збут	1 595	1 363	-232	-14,55
5. Інші операційні витрати	12 436	15 425	2 989	24,04
2. Фінансовий результат від операційної діяльності	39 477	61 362	21 885	55,44

З даних розрахунків випливає, що зростання прибутку від операційної діяльності визначальним чином відбулося внаслідок зростання інших операційних доходів на 41900 тис. грн., або в понад 12 разів. Водночас скоротився валовий прибуток на 15762 тис. грн., або на 23,72%.

Адміністративні витрати зросли на 1 484 тис. грн., або на 9,09%. Дещо скоротилися витрати на збут – на 232 тис. грн., або на 14,55%, а інші операційні витрати збільшилися на 2989 тис. грн., або на 24,04%.

Проаналізуємо в динаміці валовий прибуток підприємства та показники, що його визначають (Таблиця 3.12).

Таблиця 3.12.

Формування валового прибутку підприємства у 2017-2018 рр.

(тис. грн.)

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Динаміка	
			абсолютна	відносна, %
1. Дохід (виручка) від реалізації продукції	254 916	229 397	-25 519	-10,01
2. Виробнича собівартість реалізованої продукції	188 458	178 701	-9 757	-5,18
3. Валовий прибуток	66 458	50 696	- 15 762	-23,72

Як бачимо, валовий прибуток підприємства знизився під впливом зниження доходу від реалізації продукції на 25519 тис. грн., або на 10,01%, яке було дещо компенсоване зниженням собівартості на 9 757 тис. грн., або на 5,18%.

Проілюструємо динаміку показників чистого доходу (виручки) від реалізації продукції, виробничої собівартості продукції та валового прибутку (Рис. 3.5.).

На рисунку 3.5. спостерігаємо спочатку висхідну, а потім низхідну поведінку доходу від реалізації продукції, собівартості та валового прибутку.

У зв'язку з тим, що система показників фінансових результатів значною мірою пов'язана з показниками витрат, доречно дослідити склад та динаміку, показників, представлених у III розділі Елементи операційних витрат ф. № 2 Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід).

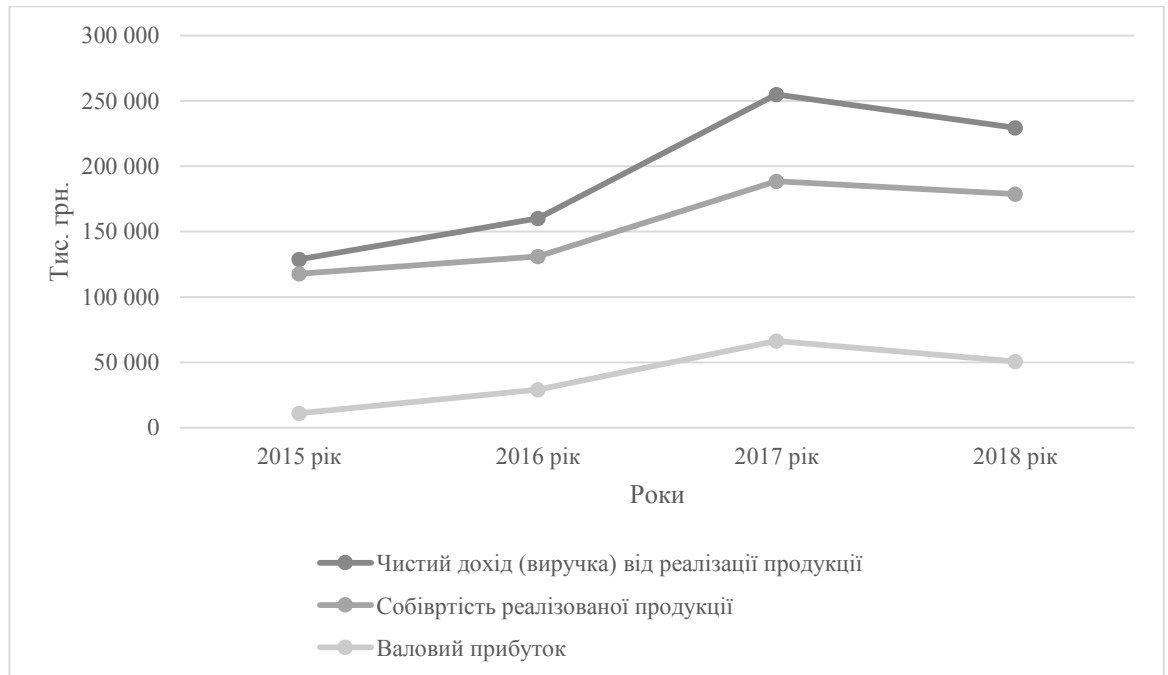

Рис. 3.5. Показники, що визначають валовий прибуток підприємства у 2015-2018 рр.

Для аналізу операційних витрат скористаємося аналітичною таблицею 3.13.

Таблиця 3.13.

Елементи операційних витрат підприємства у 2017-2018 рр.

(тис. грн.)

Назва статті	Попередній рік		Звітний рік		Динаміка		
	сума	частка, %	сума	частка, %	абсолютна	відносна, %	частки, %
Матеріальні затрати	143 465	58,62	163 333	58,40	19 868	13,85	-0,22
Витрати на оплату праці	30 846	12,60	36 321	12,99	5 475	17,75	0,39
Відрахування на соціальні заходи	6 110	2,50	7 313	2,61	1 203	19,69	0,11
Амортизація	10 536	4,30	12 517	4,48	1 981	18,80	0,18
Інші операційні витрати	53 798	21,98	60 177	21,52	6 379	14,26	-0,46
Разом	244 755	100,00	279 661	100,00	34 906	14,26	-

Розрахунки, здійснені у таблиці 3.13., свідчать про збільшення загальної суми операційних витрат у 2018 році проти попереднього на 34906 тис. грн., або на 14,267%. При цьому сума матеріальних затрат зросла на 19 868 тис. грн.,

або на 13,85%, а їх частка в загальному обсязі операційних витрат знизилася на 0,22%. Витрати на оплату праці зросли на 5 475 тис. грн., або на 17,75%, питома вага у загальному обсязі зросла на 0,39%. Відрахування на соціальні заходи зросли на 1 203 тис. грн, або на 19,69%, а їх частка у загальній структурі операційних витрат знизилася на 0,11%. Амортизаційні відрахування зросли на 1 981 тис. грн., або на 18,80%, частка зросла на 0,18%. Інші операційні витрати зросли на 6379 тис. грн., або на 14,26%, а їх частка у структурі операційних витрат зменшилася на 0,46%.

Показники рентабельності характеризують відносну міру прибутковості діяльності. За даними фінансової звітності підприємства за 2 роки проаналізуємо показники рентабельності (активів; загальної (економічної) рентабельності; фінансової рентабельності (власного капіталу); рентабельності реалізації; операційної діяльності) підприємства у таблиці 3.14.

Таблиця 3.14.

Рентабельність діяльності підприємства у 2017-2018 рр.

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Динаміка	
			абсолютна	відносна, %
1. Дохід (виручка) від реалізації продукції, (тис. грн.)	254 916	229 397	-25 519	-10,01
2. Валовий прибуток (збиток), (тис. грн.)	66 458	50 696	- 15 762	-23,72
3. Прибуток від операційної діяльності (тис. грн.)	39 477	61 362	21 885	55,44
4. Прибуток до оподаткування, (тис. грн.)	30 268	36 230	5 962	19,70
5. Чистий прибуток, (тис. грн.)	30 268	36 230	5 962	19,70
6. Середньорічна вартість активів, (тис. грн.)	254 532	362 701	108 169	42,50
7. Середньорічна вартість власного капіталу, (тис. грн.)	60 015	93 264	33 249	55,40
8. Середньорічна вартість основних засобів, (тис. грн.)	49 862	56 535	6 673	13,38
9. Середньорічна вартість матеріальних оборотних активів, (тис. грн.)	68 933	100 346	31 413	45,57
10. Собівартість реалізованої продукції (тис. грн.)	188 458	178 701	-9 757	-5,18

11. Витрати операційної діяльності, (тис. грн.)	218 852	213 348	-5504	- 2,51
12. Рентабельність активів, (4:6) %	11,89	9,99	-1,9	-15,98
13. Загальна (економічна) рентабельність, (4: (8+9)) %	25,48	23,09	-2,39	-9,38
14. Фінансова рентабельність, (5:7) %	50,43	38,85	-11,58	-22,92
15. Рентабельність реалізації (2:1) %	26,07	22,10	- 3,97	-15,23
16. Рентабельність операційної діяльності за собівартістю реалізованої продукції, (3:10) %	20,95	34,34	13,39	63,91

Як впливає з проведених у таблиці 3.14. розрахунків, за аналізований період більшість показників рентабельності погіршилися. Зокрема: рентабельність активів знизилася на 1,9%, загальна (економічна) рентабельність – на 2,39%; рентабельність реалізації – на 3,97%.

А рентабельність операційної діяльності збільшилася на 13,39% або на 63,91%. Така динаміка показників є небажаною, а тому заслуговує негативної оцінки.

Важливим показником є рентабельність операційної діяльності. Здійснимо її аналіз у таблиці 3.15., з якої випливає, що рентабельність операційної діяльності за показником повних операційних витрат у 2018 році зросла проти рівня 2017 року в абсолютному вираженні зросла на 10,72%, а у відносному – на 59,42%, що слід розцінити як позитивну зміну.

Таблиця 3.15.

Рентабельність операційної діяльності підприємства у 2017-2018 рр.

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Динаміка	
			абсолютна	відносна, %
1. Прибуток від операційної діяльності, (тис. грн.)	39 477	61 362	21 885	55,44
2. Виробнича собівартість реалізованої продукції, (тис. грн.)	188 458	178 701	-9 757	-5,18
3. Адміністративні витрати (тис. грн.)	16 363	17 850	1 484	9,09
3. Витрати на збут (тис. грн.)	1 595	1 363	-232	-14,55
4. Інші операційні витрати (тис. грн.)	12 436	15 425	2 989	24,04
5. Разом операційних витрат, (тис. грн.)	218 852	213 339	- 5 513	- 2,52
6. Рентабельність операційної діяльності за показником операційних витрат, % (1:2)	18,04	28,76	10,72	59,42

У той час, як загальна сума операційних витрат знизилася на 5 513 тис. грн., або на 2,52%, прибуток від операційної діяльності збільшився на 21 885 тис. грн., або на 55,44%.

3.4. Аналіз руху грошових коштів та змін у власному капіталі підприємства

Розпочати аналіз грошових потоків доцільно із загальної оцінки динаміки залишків грошових коштів та чистого руху грошових коштів за кілька років періодів на підставі Звіту про рух грошових коштів, що дає змогу оцінити тенденції та закономірності їх зміни та рівня абсолютної ліквідності підприємства. Для цього скористаємося *Додатками до роботи В, Ж, К*, дані з яких занесемо у таблицю 3.16.

Таблиця 3.16.

Залишки грошових коштів та чистий грошовий потік підприємства за 2016 – 2018 рр.

(тис. грн.)

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Абсолютна динаміка		Відносна динаміка,%	
				2017-2016	2018-2017	2017-2016	2018-2017
Залишок грошових коштів на кінець року	604	241	25	-363	-216	-60,10	-89,63
Чистий рух за звітний період	532	-363	-216	-895	-748	-168,23	206,06

Як показують дані таблиці, залишок грошових коштів на кінець 2017 року у порівнянні з 2016 роком зменшився на 363 тис. грн., або на 60,10 %. Така динаміка говорить про те, що у 2017 році підприємство знизило рівень

своєї абсолютної платоспроможності. На кінець 2018 року у порівнянні з 2017 роком залишок грошових коштів знизився на 216 тис. грн., або на 89,63%.

Так, ТзОВ СП ім. Воловікова у 2016 році отримало у результаті господарської діяльності (всіх видів) позитивне значення чистого руху грошових коштів (532 тис. грн.). У 2017 році чистий грошових коштів набув від'ємного значення – 363 тис. грн., як і в 2018 році – 216 тис. грн..

Для аналізу грошового потоку за даними Звіту про рух грошових коштів підприємства можна використати аналітичну таблицю 3.17.

Таблиця 3.17.

Грошові кошти підприємства у 2017 -2018 рр.

(тис. грн)

Показники	2017 р.		2018 р.		Відхилення	
	надходження “+”	видаток “- ”	надходження “+”	видаток “- ”	у сумі	у %
1.Залишок грошових коштів на початок року (р.3405)	604	х	241	х	-363	60,10
2.Чистий рух коштів від операційної діяльності (р.3195)	27 622		29 685		2 063	7,47
3.Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності (р.3295)		13 249		16 557	3308	24,97
4. Чистий рух коштів від фінансової діяльності (р.3395)		14 736		13 344	-1 399	9,49
5. Чистий рух коштів за звітний період (+ 2 ± 3 ± 4) (р.3400)		363		216	147	40,50
6.Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів (р.3410)		-		-	-	-
7.Залишок грошових коштів на кінець року (1± 5 ± 6) (р.3415)	241	х	25	х	-216	-89,63

Результатом чистого руху коштів у 2018 році є витрачання грошових коштів у сумі 216 тис. грн, у той час, коли у 2017 році воно було більшим і склало 363 тис. грн. Таким чином абсолютна зміна цього показника свідчить про його зниження на 147 тис. грн., або на 40,50%.

І хоча чистий додатний рух грошових коштів від операційної діяльності у звітному році в порівнянні з попереднім зріс на 2063 тис. грн., або на 7,47%, мало місце збільшення відтоку, пов'язаного з інвестиційною діяльністю на 3 308 тис. грн., або на 24,97%, а за фінансовою діяльністю витрачання звітного року знизилося на 1399 тис. грн., або на 9,49%.

Така динаміка грошових потоків свідчить про недостатність надходжень від інвестиційної та фінансової діяльності, тобто розвиток цих видів діяльності поки що повністю забезпечується за рахунок основної (операційної) діяльності.

На відміну від операційного, грошовий потік від інвестиційної діяльності не розглядається як основне джерело формування потреби у коштах, оскільки має переважно обслуговуючий характер щодо передбаченої статутними документами основної діяльності. Тому абсолютна величина інвестиційного грошового потоку здебільшого має від'ємне значення, оскільки доходи від інвестиційної діяльності, як правило, не перекривають потреби підприємства в інвестиційному капіталі, насамперед, потреби на фінансування реальних інвестицій [77]. Саме таку ситуацію ми спостерігаємо в ТЗОВ СП ім. Воловікова.

Проілюструємо динаміку грошового потоку за видами діяльності товариства на рисунку 3.6.

Зображене на рис. 3.6. дозволяє зрозуміти тенденцію у грошових потоках за ряд років, а саме – чистий грошовий потік від операційної діяльності зростає і віє є визначальним джерелом надходжень грошових коштів підприємства.

У 2016 році витрачання за операційною діяльністю переважало над надходженням, що зумовило залучення довгострокових коштів і відповідно надходження грошових коштів в частині грошового потоку від фінансової діяльності.

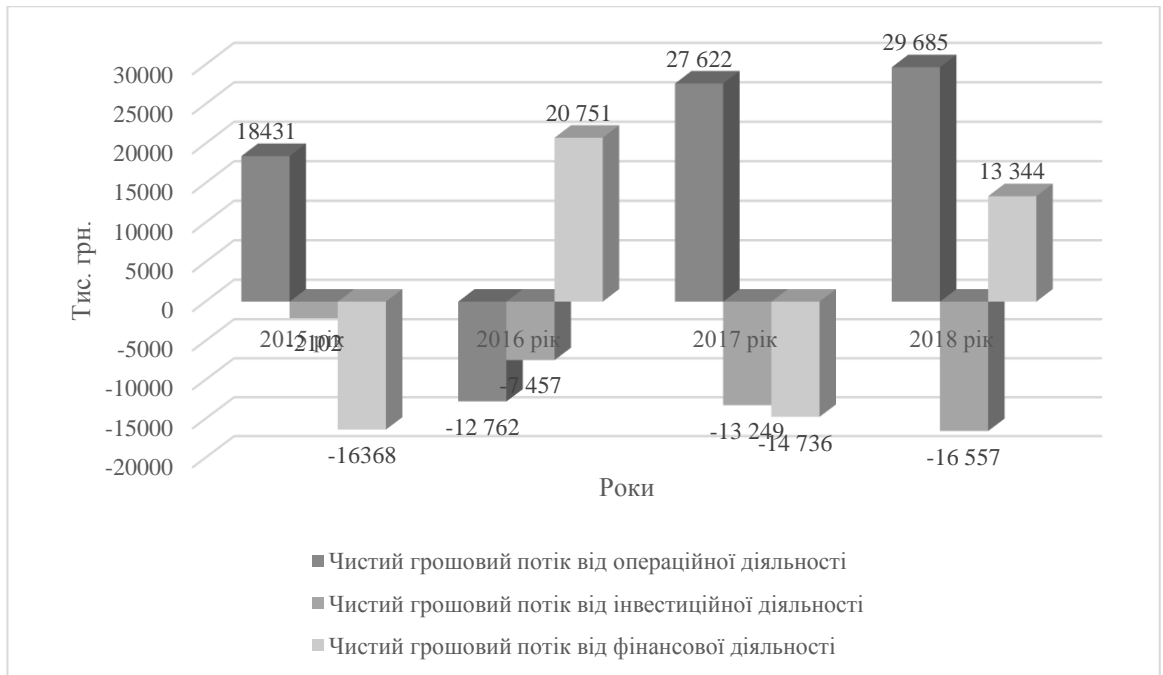

Рис. 3.6. Грошові потоки за видами діяльності у 2016-2018 рр.

Проаналізуємо динаміку обсягу, складу і структури власного капіталу підприємства за даними *Додатків Г, З, Л* у таблиці 3.18.

З даних цієї таблиці добре видно, що сума власного капіталу товариства зросла за звітний рік на 36 230 тис. грн., або на 48,05%.

Таблиця 3.18.

Власний капітал підприємства у 2018 році

Елементи власного капіталу	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
1. Зареєстрований (пайовий) капітал, тис. грн.	393	393	-	-
у % до власного капіталу	0,05	0,01	-0,04	-80,00
2. Додатковий капітал, тис. грн.	2 695	2 695	-	-
у % до власного капіталу	3,59	2,42	- 1,17	- 32,59
3. Резервний капітал, тис. грн.	1 963	1 963	-	-
у % до власного капіталу	2,61	1,76	- 0,85	- 32,57
4. Нерозподілений прибуток, тис. грн.	70 098	106 328	36 230	51,68
у % до власного капіталу	93,28	95,47	2,19	2,35
5. Разом власного капіталу, тис. грн.	75 149	111 379	36 230	48,21

Сума зареєстрованого капіталу не змінилася, а його частка у власному капіталі знизилася на 0,04%. Сума додаткового капіталу не змінювалась, проте його частка у власному капіталі скоротилася на 1,17%. Вартість резервного капіталу не зазнала змін, а його частка знизилася на 0,85%. Лише сума нерозподіленого прибутку збільшилася на 36 230 тис. грн., або на 51,68%. На кінець року його частка у власному капіталі досягла 95,47%, зрісши на 2,19%. Таким чином, приріст власного капіталу відбувся виключно за рахунок чистого прибутку попереднього року, який було приєднано як вільний залишок до нерозподіленого прибутку товариства.

Що стосується міркувань щодо динаміки власного капіталу товариства, то його зміна залежить від ряду обставин: змін у зареєстрованому (пайовому) капіталі; коригувань внаслідок зміни облікової політики, переоцінки активів, інших змін у сумі додаткового вкладеного капіталу та іншого додаткового капіталу; внаслідок операцій щодо розподілу прибутку (виплат учасникам, спрямування прибутку до пайового і резервного капіталу відповідно до статутних вимог), та нерозподіленого прибутку, у зростанні якого зацікавлений кожен власник, його реінвестування (тезаврацію) сприяє подальшому зростанню масштабів відтворення діяльності та ринкової вартості підприємства.

За даними Звіту про власний капітал товариства, як і за даними I розділу пасиву балансу спостерігаємо, що у 2018 році зміна власного капіталу відбулася виключно за рахунок приросту за статтею Нерозподілений прибуток на суму 36230 тис. грн., або на 51,68 % відносно залишку за цією статтею на початок року, який становив 75 149 тис. грн.

За результатами роботи протягом року в розпорядженні підприємства залишається його кінцевий фінансовий результат – чистий прибуток. На загальних зборах акціонерів (засновників товариства) розглядають і затверджують Звіт про роботу товариства та порядок використання його прибутку.

Певна його частина повинна бути спрямована на виплату дивідендів власникам (акціонерам), інша скеровується на формування резервного капіталу, а решта приєднується до власного капіталу у формі нерозподіленого прибутку. При аналізі вивчають обсяги окремих складових, їх частку та співвідношення між ними, тобто вивчають відносні показники структури та координації. Оскільки аналізоване підприємства ТЗОВ СП ім. Воловікова не розподіляло прибутку, а всю його суму скеровувало до власного капіталу, то здійснення такого аналізу є неможливим.

Крім того, можна дослідити розмір чистого прибутку, що припадає на одну грошову одиницю власного капіталу підприємства, а також на розмір пайового капіталу та співвідношення між сумою виплачених дивідендів і сумою зареєстрованого (пайового капіталу). Ці показники порівнюються з відповідними у динаміці та виявляються основні тенденції їх зміни.

Здійснимо такий аналіз у таблиці 3.19.

Таблиця 3.19.

Нерозподілений прибуток у складі власного капіталу у 2018 році.

Показники	На початок року	На кінець року.	Динаміка	
			абсолютна	відносна, %
Зареєстрований (пайовий) капітал, (тис. грн.)	393	393	-	-
Додатковий капітал, (тис. грн.)	2 695	2 695	-	-
Резервний капітал, (тис. грн.)	1 963	1 963	-	-
Нерозподілений прибуток, (тис. грн.)	70 098	106 328	36 230	51,68
Усього власний капітал, (тис. грн.)	75 149	111 379	36 230	48,21
Нерозподілений прибуток, разів до зареєстрованого (пайового) капіталу	178	283	-	-
Нерозподілений прибуток у % до всього власного капіталу	93,28	95,47	2,19	2,35

Отже, власний капітал ТЗОВ СП ім. Воловікова зріс у 2018 році на 36 230 тис. грн., або на 48,21%. При цьому нерозподілений прибуток товариства

за аналізований період також зріс на 36 240 тис. грн., але на 51,68%. Вартість додаткового і резервного капіталу протягом року не змінювалася. Тобто весь приріст власного капіталу відбувся за рахунок нерозподіленого прибутку. Що стосується частки прибутку у власному капіталі, то на початок 2018 року вона становила 93,28%, а на кінець – 95,47%. На початок року нерозподілений прибуток покривав суму зареєстрованого капіталу у 178 разів, а на кінець року – у 283 рази.

Загалом проведений аналіз фінансової звітності в частині руху грошових коштів і змін у власному капіталі не виявив суттєвого погіршення фінансового стану підприємства, а деякі тенденції та відхилення в показниках, що відображають його діяльність, не сигналізують про особливі проблеми і не повинні викликати занепокоєння у користувачів його фінансової звітності.

Висновки до розділу 3

За даними фінансової звітності ТзОВ СП ім. Воловікова за 2016-2018 рр. нами висвітлено методику аналізу фінансового стану підприємства.

У ході проведеного аналізу з'ясовано, що сукупна вартість активів підприємства зросла у 2018 році на 28 860 тис. грн., або на 8,29%, що заслуговує схвальної оцінки, бо свідчить про зростання здатності підприємства щодо здійснення бізнесової діяльності. При цьому необоротні активи зросли на 14 482 тис. грн., або на 16,81%, а оборотні - на 14 378 тис. грн., або на 5,49%. Однак, частка оборотних активів є досить високою, у структурі активів вони переважають у співвідношенні приблизно 3:1. Розрахунки свідчать про зростання виробничого потенціалу підприємства на 43 976 тис. грн, або на 25,52%, що є позитивним і характеризує зусилля підприємства щодо зміцнення матеріально-технічної бази та достатньо активну інвестиційну політику.

Власний капітал підприємства зріс на 36 230 тис. грн., або на 48,21%. Загальна вартість сторонніх джерел коштів, навпаки, скоротилася на 7 370 тис. грн., або на 2,70%, однак їх частка у формуванні майна і боргових прав підприємства все ще залишається високою, і становить понад 70%. Це свідчить про досить сильну залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансових ресурсів, а, отже, і про значний рівень фінансового ризику.

Оцінюючи значення і динаміку коефіцієнтів фінансової стійкості, можна стверджувати, що залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування за рік знизилася, а фінансова стійкість підприємства зросла.

Аналіз платоспроможності показав, що незважаючи на низьку абсолютну спроможність, підприємство має достатній запас відносної платоспроможності.

Діяльність підприємства була прибутковою за всіма критеріями оцінки: прибутковою була основна операційна діяльність, операційна діяльність загалом, як і звичайна діяльність (операційна, інвестиційна і фінансова) та позитивним виявився чистий фінансовий результат (прибуток), що слід вважати позитивним. Упродовж ряду років фінансові результати підприємства неухильно зростають.

Результатом чистого руху коштів у 2018 році є витрачання грошових коштів у сумі 216 тис. грн. І хоча чистий додатний рух грошових коштів від операційної діяльності у звітному році в порівнянні з попереднім зріс на 2063 тис. грн., або на 7,47%, мало місце збільшення відтоку, пов'язаного з інвестиційною діяльністю на 3 308 тис. грн., або на 24,97%, а за фінансовою діяльністю витрачання звітнього року знизилося на 1399 тис. грн., або на 9,49%.

Сума власного капіталу товариства зросла за звітний рік на 36 230 тис. грн., або на 48,05%. Приріст власного капіталу відбувся виключно за рахунок чистого прибутку попереднього року, який було приєднано як вільний залишок до нерозподіленого прибутку товариства.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами проведеного кваліфікаційного дослідження можна стверджувати, що фінансова звітність має велике значення як завершальний етап облікового процесу, засіб бізнесової комунікації і найважливіше джерело інформації про діяльність суб'єкта господарювання.

Вона має неоціненне значення для керівників підприємства, оскільки відображає основні для обґрунтування управлінських рішень показники. За даними фінансової звітності можна судити про фінансовий стан, фінансові результати та рентабельність діяльності, рух грошових коштів підприємства та зміни, що відбулися у власному капіталі. Показники фінансової звітності дозволяють визначити забезпеченість фінансовими ресурсами, раціональність їх використання, дотримання фінансової дисципліни, прибутковість, виявити проблемні зони в діяльності та їх причини, а також розробити заходи щодо поліпшення фінансового становища.

У той час фінансова звітність є реальним засобом комунікації, адже відповідно до свого призначення, надає правдиву і неупереджену інформацію її користувачам про фінансовий стан підприємства і зміни, що мали місце у ньому протягом звітного періоду. За показниками, наведеними у фінансовій звітності, зовнішні її користувачі обґрунтовують власні рішення з приводу надійності цього підприємства як потенційного партнера по бізнесу, об'єкта для інвестування, кредитування та його майбутніх перспектив.

Варто зазначити, що теоретичні та практичні аспекти формування фінансової звітності підприємства необхідно знати не тільки працівникам бухгалтерської сфери, але і всім користувачам бухгалтерської інформації, щоб вміти її «читати» і аналізувати представлену інформацію для поліпшення діяльності організації. Сучасному обліковцеві, аналітику, керівнику, особі, що приймає управлінські рішення, вкрай необхідно володіти глибокими знаннями стосовно суті, змісту, та взаємозв'язку складових фінансової звітності, їх ролі

в діяльності підприємства, адже від цього залежить порядок визначення необхідних показників, їх правильне застосування для розрахунків та відповідна інтерпретація одержаних результатів.

Об'єктом нашого кваліфікаційного дослідження є Сільськогосподарське підприємство ім. Воловікова с. Горбаків, Гоцанського району Рівненської області, яке займається рослинництвом (вирощуванням зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур, а також овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів) та тваринництвом (розведенням великої рогатої худоби молочних порід), а також здійснює допоміжну діяльність у рослинництві.

За даними фінансової звітності підприємства за 2016-2018 рр. нами висвітлено методику аналізу фінансового стану підприємства.

У цілому, результати проведеного аналізу фінансового стану ТЗОВ СП ім. Воловікова свідчать про позитивні тенденції його зміни, а діяльність керівництва у сфері фінансового управління заслуговує схвальної оцінки. Деякі тенденції та відхилення в показниках, що відображають його діяльність, не сигналізують про особливі проблеми і не повинні викликати занепокоєння у користувачів його фінансової звітності. Однак певні застереження можуть мати місце з приводу достатньо високого рівня залежності підприємства від зовнішніх позикових джерел, що підсилює операційно-фінансовий ризик діяльності.

Удосконалення бухгалтерського балансу на перспективу зумовлене необхідністю підвищення його інформативності та зручності використання користувачами. Наші пропозиції щодо удосконалення чинної форми бухгалтерського балансу сформульовано з урахуванням доробку вчених, що здійснювали дослідження у цьому напрямі. З цією метою доречні:

– зміна положення у балансі окремих видів майна та джерел його формування;

– приведення у відповідність змісту назв окремих структурних елементів балансу для поліпшення зрозумілості показників, що наводяться за відповідними статтями.

Говорячи про тенденції розвитку вітчизняної бухгалтерської звітності та її перспектив, необхідно відзначити цілеспрямоване зближення балансу, звіту про фінансові результати, Звіту про рух грошових коштів, Звіту про власний капітал та Приміток до них з Міжнародними стандартами обліку і звітності.

Безумовно позитивним чином на складанні фінансової звітності відображається застосування автоматизованого обліку, за якого дані для неї заповнюються автоматично на звітну дату на підставі операцій, проведених протягом звітного періоду. Це пришвидшує і спрощує процедуру підготовки звітності, сприяє уникненню помилок пов'язаних з людським фактором (арифметичні помилки).

Зараз в Україні запроваджується система подання підприємствами електронної фінансової звітності. Вже за результатами діяльності у 2019 році підприємства, які становлять суспільний інтерес і фінансова звітність яких підлягає обов'язковому аудиту, повинні складати та подавати фінансову звітність органам державної влади згідно з міжнародними стандартами на підставі таксономії в єдиному електронному (цифровому) форматі.

Слід зазначити, що внаслідок послідовного реформування в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності відбулися суттєві зміни, які зумовлюють необхідність перегляду традиційних та створення нових адекватних методик фінансово-економічного аналізу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Азарова А. О., Рузакова О.В. Математичні моделі та методи оцінювання фінансового стану підприємства: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2010. 172 с.
2. Амеліна О. В. Креативний облік та маніпулювання фінансовою звітністю. Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна, 2011. Вип. 35. С. 9–12.
3. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник [за заг. ред. І.В. Сіменко, Т.Д. Косової] Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 384 с.
4. Аніловська Г. Я., Столяренко О.О. Фінансовий аналіз : навч. посібник. Львів : ЛДУВС, 2012. 403 с.
5. Бардаш С.В. Достовірність фінансової звітності: сучасний стан та шляхи її гарантування. Облік, аудит, фінанси: сучасні проблеми теорії, практики та підготовки фахівців ІІ Міжнар. наук-практ. конф., 26 жовтня 2012 р. : / редкол.: О.І. Черевко [та ін.]; Харківський держ. Ун-т харч. та торг. Харків : ХДУХТ, 2012. 231 с.
6. Безверхий К. В., Бочуля Т.В. Інформаційний комплекс облікової системи та звітність в Україні : монографія. Київ. ЦУЛ, 2013. 184 с.
7. Белова І.М., Спільник І.В. Бухгалтерський облік в Україні у ХІХ-ХХ столітті. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. №14, Ч. 1, 2017. С. 22-26.
8. Бернстайн Л.А. Анализ финансовой отчетности: теория, практика и интерпретация: Пер. с англ. Научн. ред. перевода чл.-корр. РАН И.И. Елисеєва. Гл. редактор серии проф. Я. В. Соколов. М.: Финансы и статистика, 2002. 624 с.
9. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. Київ : Ельга, 2008. 723 с.
10. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 480 с.
11. Бруханський Р. Ф., Пуцентейло П.Р. Формування системи професійної підготовки бухгалтера-аналітика. Інноваційна економіка, 2016. № 5-6 (63). С. 187–198.
12. Бруханський Р. Ф., Спільник І. В. Криптоактиви у системі бухгалтерського обліку та звітності. Проблеми економіки. Економічна статистика. Бухгалтерський облік та аудит. № 2 (40), 2019. С.145-156. DOI: 10.32983/2222-0712-2019-2-145-156
13. Бруханський, Р. Ф. Аналіз вимог до побудови стратегічно-орієнтованої системи бухгалтерського обліку. Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції аспірантів, молодих учених та студентів, присвяченої Дню науки. Житомир : ЖДТУ, 2014. С. 188-189.

14. Буфатіна І. В. Роль фінансової звітності в інформаційному забезпеченні прийняття рішень. Розвиток науки про бухгалтерський облік. Збірник тез та текстів виступів на науковій конференції, 23–24 листопада 2017 р. ч. 1. Житомир: ЖІТІ, 2014. С. 27–32.
15. Веріга Г. В., Савро А. Міжнародні стандарти фінансової звітності. Бухгалтерський облік і аудит. 2010, № 9. С. 19–25.
16. Войнаренко М. П., Пономарьова Н.А., Замазій О.В. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту: навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2010. 488 с.
17. Гейер Е. С., Головащенко О. М., Наумчук О. А., Тимчина Л. І. Звітність підприємства: навчальний посібник. Донецьк : ДонНУЕТ, 2014, 435 с.
18. Голов С. Вдосконалення бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні в контексті євроінтеграції. Бухгалтерський облік і аудит. 2014. № 1. С. 3-17.
19. Городня Т. А. Аналіз фінансового стану та вдосконалення контролю за фінансовими показниками підприємства. Науковий вісник НЛТУ України, 2012. Вип. 20.1. С. 183–186.
20. Господарський кодекс України, документ №436-ІУ від 16.01.2003 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
21. Грабовецький Б. Є., Шварц Б.Є. Фінансовий аналіз та звітність : навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2011. 281 с.
22. Гринів Б. Проблеми бухгалтерського балансу: його використання в аналізі. Бухгалтерський облік і аудит, 2015. №1. С. 11–15.
23. Гуменюк О. Організація і реалізація системи аналітичного забезпечення діяльності підприємства. Теоретичні та прикладні аспекти розвитку аграрного бізнесу України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю [м. Тернопіль, 28 жовт. 2015 р] Тернопіль, Економічна думка, 2015. С. 88-92.
24. Жолнер І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами : навч. посіб. К. : НУХТ, 2012. 335 с.
25. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 № 291 (зі змінами та доповненнями) URL: <http://www.uapravo.net/data/akt450/page1.htm>.
26. Карпенко О. В., Любимов М.О. Проблеми розробки методичної бази системи управлінської звітності. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Науки: економіка, політологія, історія, 2012. № 1 (153). С. 12–21.
27. Картузова Т. В. Необхідність переходу України на міжнародні стандарти фінансової звітності. Науковий вісник НЛТУ України, 2014. № 20.9. С. 176–179.
28. Кіндрацька Л. М. Звітність у загальній обліковій системі суб'єктів господарювання: розвиток та вдосконалення. Вісник Львівської

- комерційної академії. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2011. Вип. 35. С. 175–178.
29. Ковальчук Т. М., Вергун А.І. Фінансовий аналіз у системі управління реальними інвестиціями: монографія. Чернівці : ЧНУ, 2011. 246 с.
 30. Косова Т. Д. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. Київ. ЦУЛ, 2013. 440 с.
 31. Костирко Р.О. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. Харків: Фактор, 2007. 246 с.
 32. Крупельницька І. Г. Звітність підприємств: навчальний посібник. К. : ЦУЛ, 2012. 232 с.
 33. Лагун М. І. Методичні аспекти аналізу фінансового стану підприємств у контексті прийняття управлінських рішень. Формування ринкових відносин в Україні, 2012. №7. С. 16 – 40.
 34. Левицька С. О., Лебедзевич Я.В., Осадча О.О. Звітність підприємств: підручник. Острог : НУ “Острозька академія”, 2012. 230 с.
 35. Лень В. С., Гливенко В. В. Звітність підприємства: підручник. 3–тє вид., перероб. і допов. Київ. Каравела, 2010. 672 с.
 36. Лукін В. О. Звітність підприємства: опорний конспект лекцій. Харків: ХІБС УБС НБУ, 2014. 164 с.
 37. Магопець О. А. Фінансовий аналіз: навч. посібник. Кіровоград : КОД, 2010. 279 с.
 38. Макаренко Ю. П. Розробка методики проведення комплексного аналізу фінансової звітності підприємств. Агросвіт, 2014. №4. С. 37–43.
 39. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затв. наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433 URL: <http://www.minfin.gov.ua>
 40. Мних Є.В., Барабаш Н.С. Фінансовий аналіз : підручник. К. : Київ. нац. торг.- екон. Ун-т, 2014. 536 с.
 41. Обліково-аналітичне і організаційно-правове забезпечення діяльності підприємств в умовах інституційних трансформацій : колект. моногр. Р. Ф. Бруханський, П. Р. Пуцентейло, І. М. Белова [та ін.]. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2017. 388 с.
 42. Обушак Т. А. Сутність фінансового стану підприємства. Актуальні проблеми економіки, 2014. № 9. С. 92–100.
 43. Озеран А. В. Гармонізація фінансової звітності підприємств з міжнародними стандартами та потребами управління. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)». Київ : 2015 р. 570 с. URL: <https://kneu.edu.ua/userfiles/d-26.006.06/2016/dis.pdf>
 44. Палюх М. Роль бухгалтерського обліку в системі управління підприємством. Обліково-аналітичне та правове забезпечення інституційних секторів економіки України в умовах євроінтеграції та

- інноваційного розвитку : зб. наук. праць всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю [м. Тернопіль, 30 берез. 2017 р.]. Тернопіль. Крок, 2017. С. 42-44.
45. Палюх М., Спільник І. Криптовалюта як потенційний об'єкт обліку: сутність, властивості, перспективи Цифрова економіка: тренди та перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 25 жовтня 2018 р. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2018. С. 99-102.
 46. Пантелеев В. П. Застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні: монографія. Харків : Харк. нац. Ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2011. 328 с.
 47. Податковий кодекс України, документ від 02.12.2010. № 2755-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
 48. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України № 996-XIV, від 16.07.1999. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
 49. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень Закон України № 2164-VIII від 05.10.2017 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-19>
 50. Про господарські товариства. Закон України № 1576-XII від 19.09.1991 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>
 51. Про затвердження змін до деяких нормативно-правових актів міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку. Наказ №564 від 20.06.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0685-19?lang=ru>
 52. Про затвердження Інструкції по застосуванню Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Наказ Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.99 (зі змінами та доповненнями) URL: <http://www.uapravo.net/data/akt450/page1.htm>.
 53. Про затвердження Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій: наказ Аген. запобіг. банкрутству від 23.02.1998 № 22 . Офіційний вісник України. 1998. № 13. с. 211.
 54. Про затвердження Методичних рекомендацій з перевірки порівнянності показників фінансової звітності. Наказ Міністерства фінансів України. № 476 від 11.04.2013 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0476201-13>
 55. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. URL : <http://www.zakon2.rada.gov.ua/>
 56. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність». Наказ Міністерства фінансів України № 628 від 27.06.2013 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13?lang=ru>

57. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Наказ Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.99 р. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>
58. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах». Наказ Міністерства фінансів України № 137 від 28.05.99 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99/conv>.
59. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств». Наказ Міністерства фінансів України № 163 від 07.07.1999 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/z0499-99>
60. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва». Наказ Міністерства фінансів України № 39. від 25.02.2000 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00/ed20120313>
61. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 29 «Фінансова звітність за сегментами». Наказ Міністерства фінансів України № 412 від 19.05.2005 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0621-05>
62. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності: постанова Кабінету Міністрів України № 419 від 28.02.2000 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#n12>.
63. Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку : наказ Мінфіну України від 19.04.2001 № 186. Офіційний вісник України, 2001. № 19. с. 99.
64. Про прийняття Конституції України і введення її в дію, Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254>
65. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю. Закон України № 2275-VIII від 06.02.2018 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2275-19>
66. Про Примітки до річної фінансової звітності. Наказ Міністерства фінансів України N 302 від 29.11.2000 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0904-00>
67. Пуцентейло П. Р. Аналітичне забезпечення діяльності підприємства. Сталий розвиток економіки. 2015. № 1. С. 168-174.
68. Руда Р. В. Аналіз фінансового стану підприємств та його значення в сучасних умовах. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2014. №3 (7), С. 54–59.
69. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : Навчальний посібник. - 3-тє вид., випр. і доп. Київ : «Знання», 2007. 668 с. (Вища освіта ХХІ століття).

70. Семенов Г. А., Ярошевская О. В. Діагностика фінансово-економічного стану молокопереробного підприємства. Вісник економічної науки України, 2014. № 1. С. 136–141.
71. Смірнова О. М., Стадник М. В. Фінансова звітність : історичний аспект розвитку та сучасні орієнтири. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації : Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 2. Тернопіль : Крок, 2014. С. 116–119.
72. Спільник І. В. Аналіз забезпеченості підприємства власним капіталом. Стан та перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні : матеріали ІІІ міжнародної науково-практичної конференції, 10-11 жовтня 2014 р., Тернопіль: ТНЕУ, 2014. С. 253-255.
73. Спільник І. В. Аналіз фінансової діяльності фірми. Наукові записки. Тернопіль. “Економічна думка”, 2006. Випуск 16. С. 78-82.
74. Спільник І. В., Тинська І. Інформаційне забезпечення фінансового аналізу і проблеми його вдосконалення. Економічний аналіз. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу і статистики ТНЕУ. Тернопіль: Економічна думка, 2011. Випуск 8, Ч. 2. С. 423-425.
75. Спільник І. Сутність обліку та актуальність вивчення його історії. Прикладна економіка - від теорії до практики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 27 жовт. 2017 р. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2017. С. 166-169.
76. Спільник І., Загородна О. Грошові потоки підприємства: комплексний аналіз за даними фінансової звітності. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2017. Випуск 1-2., С. 62-80.
77. Спільник І., Палюх М. Суб’єктивний фактор і ризику в аналітичній діяльності бухгалтера. Інтеграційна система освіти, науки і виробництва в сучасному інформаційному просторі: матеріали ІV міжнар. наук.-практ. конф. (31 травня 2018 р.) Тернопіль : Крок, 2018. 162 с. С. 127-129.
78. Спільник І., Палюх М. Цифровий формат фінансової звітності: сутність, переваги, перспективи. Цифрова економіка: тренди та перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 25 жовтня 2018 р. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2018. С. 115-117.
79. Спільник І.В. Місце економічного аналізу в сучасній парадигмі управління підприємством. Основні напрями удосконалення бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах євроінтеграції: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Харків, 28 травня 2019 року). Харків, 2019. С. 317-323.
80. Спільник І.В., Палюх М.С. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. Випуск 1-2. С. 83-96.
81. Тігова Т. М., Селіверстова Л. С., Процюк Т. Б. Аналіз фінансової звітності: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 268 с.

82. Трачова Д. М., Сахно Л.А. Перехід на міжнародні стандарти обліку та звітності: проблеми та перспективи. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). Мелітополь : Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2012. № 2 (18), том 6. С. 270–276.
83. Трусова Н. В. Фінансовий аналіз підприємства: теорія та практика : навч. посібник : рекомендовано МОН України. Мелітополь : Видавничий будинок ММД, 2012. 392 с.
84. Уклад М.І., Камлик П.Д. Бухгалтерський облік та звітність в Україні: Збірник нормативно-правових актів. Київ: Атака, Літера ЛТД, 2001. 752с.
85. Уолш К. Ключові фінансові показники. Аналіз та управління розвитком підприємства. Пер. з англ. К.: Всеуито; Наукова думка, 2001. 367 с.
86. Хелферт Э. Техника финансового анализа/ Пер. с англ. под ред. Л.П. Белых. Москва. Аудит, ЮНИТИ, 1996. 663 с.
87. Хома І. Б., Андрушко Н.І., Слюсарчик К.М. Фінансовий аналіз : Навч. посібник. Львів : Львівська політехніка, 2012. 339 с.
88. Хомин П. І. Облікове забезпечення звітності про фінансові результати має бути методологічно обґрунтованим. Бухгалтерський облік і аудит. №6, 2014. С. 9–15.
89. Цал–Цалко Ю. С., Мороз Ю.Ю., Суліменко Л.А. Фінансовий аналіз : підручник. Житомир : Рута, 2012. 608 с.
90. Чернелевський Л. М., Слободян Н.Г., Михайленко О.В. Аналіз діяльності підприємств та банківських установ : економічний, фінансово-інвестиційний, стратегічний: підручник. 2–ге вид., перероб. та доп. Київ. Хай-Тек-Прес, 2014. 640 с.
91. Черниш С. С. Проблеми застосування методик аналізу фінансового стану на вітчизняних підприємствах. Інноваційна економіка, 2012. № 5. С.142–146.
92. Шаблиста Л. Механізм подолання збитковості підприємства і забезпечення їх фінансової стійкості. Економіка України, 2014. № 6. С. 53–64.
93. Шеверя Я. В. Удосконалення методів аналізу та прийняття управлінських рішень на основі комплексної моделі фінансової звітності. Школа професійного бухгалтера. № 11(95), 2013. С. 29–33.
94. Шифріна Н. І. Експрес-аналіз фінансового стану підприємства. Вісник економіки транспорту і промисловості, 2014. № 35. С. 191–194.
95. Шкарабан С. І., Спільник І.В., Шеремета М.Й. Фінансовий аналіз: навчально-методичний комплекс дисципліни. Тернопіль: Видавництво ТНЕУ «Економічна думка», 2009. 252 с.
96. Яремко І. Й., Федак Т.В. Балансознавство у контексті і форматі методології економічної науки. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. Вісник Національного університету “Львівська політехніка”, 2013. № 647. С. 547–552.

97. Яріш П. М., Касьянова Ю.В. Методи проведення аналізу фінансових результатів діяльності організацій. *Управління розвитком*. 2013. № 4 (144). С. 159–162.
98. Brukhanskyi R., Spilnyk I. (2019) “Cryptographic Objects in the Accounting System”, *Proceedings of 9th International Conference IEEE Advanced Computer Information Technologies, ACIT'2019*, pp. 384-387. DOI: 10.1109/ACITT.2019.8780073
99. Spilnyk I.V., Paluh M.S. Developing accounting system: the challenges of digitalization. *Цифрова економіка: матеріали II Національної науково-методичної конференції*. (м. Київ, 17-18 жовтня 2019 р.). Київ, КНЕУ, 2019. С. 146-149.

**Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Факультет аграрної економіки та менеджменту
Кафедра обліку та економіко-правового забезпечення агропромислового
бізнесу**

МАТВІЄВИЧ Ольга Миколаївна

**Методика формування і аналіз показників фінансової звітності
підприємства.**

Methods of drafting and analysis of the enterprise financial statements.

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Освітньо-професійна програма «Облік і правове забезпечення
агропромислового бізнесу»

Випускна кваліфікаційна робота за освітнім ступенем «магістр»

ДОДАТКИ

Перелік додатків:

Звітність Товариства з обмеженою відповідальністю
Сільськогосподарське підприємство ім. Воловікова, с. Горбаків, Гоцанського
району Рівненської області за 2016-2018 рр. :

Додаток А – Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31.12.18 року.

Додаток Б – Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за
2018 рік.

Додаток В – Звіт про рух грошових коштів за 2018 рік.

Додаток Г – Звіт про власний каптал за 2018 рік.

Додаток Г – Примітки до річної фінансової звітності за 2018 рік.

Додаток Д – Додаток до Приміток до річної фінансової звітності
«Інформація за сегментами» за 2018 рік.

Додаток Е – Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31.12.17 року.

Додаток Є-Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за
2017 рік.

Додаток Ж – Звіт про рух грошових коштів за 2017 рік.

Додаток З – Звіт про власний каптал за 2017 рік.

Додаток И – Примітки до річної фінансової звітності за 2017 рік.

Додаток І – Додаток до Приміток до річної фінансової звітності
«Інформація за сегментами» за 2017 рік.

Додаток Ї – Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31.12.16 року.

Додаток Й-Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за
2016 рік.

Додаток К – Звіт про рух грошових коштів за 2016 рік.

Додаток Л – Звіт про власний каптал за 2016 рік.

Додаток М – Примітки до річної фінансової звітності за 2016 рік.

Додаток Н – Додаток до Приміток до річної фінансової звітності
«Інформація за сегментами» за 2016 рік.